

Yaşadıkça Eğitim

Kasım / Aralık 1997
225 000 TL (KDV Dahil)

**Başarıyı Artırmak İçin
Etkili Ders Çalışma Yöntemleri**

Yaşadıkça Eğitim-19

Yine Öğretmenler, Yeni Öğretmenler

Çocuğun Düşünsel Gelişimi

**Anne-Babalar Eğitim Hatalarından
Ne Kadar Sorumlu**

Eğitimde Kalite ve Yönetim Sorunu

**Toplam Kalite Yönetimi Anlayışının
Eğitim Kurumları İçin Yorumlanması**

**Öğrenen Bir Lider Olarak
Okul Yöneticisi**

55

İÇİNDEKİLER

Başarıyı Artırmak İçin Etkili Ders Çalışma Yöntemleri 2

Prof. Dr. Adil Türkoğlu
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fak. Dekanı

Ödev hazırlamaya ve ders çalışmaya yönelik çabaların verimli olabilmesi, şüphesiz bir takım bilgi, beceri ve alışkanlıklar edinilmiş olmasına bağlıdır.

Eğitimde Kalite ve Yönetimi 12

Dr. Vural Hoşgörür
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi

Toplumsal bir kurumun ürün ve hizmetlerinden faydalanan bireyler için kalite çok önemlidir. Kalite; üretilen mal ve hizmetlerin fiziki kalitesini, verimlilik oranını, güvenilirliğini ve bunları üretmek için kaynakların en verimli bir şekilde kullanımını içerir.

"Bir çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal olarak sağlıklı ve istenen yönde gelişmemesinde anne-babanın yeterince kendilerini, çocuklarını tanımaması, anne-babaların bilgi eksikliği, anne-babaların gelişme gayretimdeki eksiklik gösterilebilir."

Yaşadıkça Eğitim - 19 Yine Öğretmenler Yeni Öğretmenler 8

Dr. İlhami FINDIKÇI
Davranış Bilimleri Uzmanı
Kültür Koleji Genel Müdür Yrd.

Çocuğun Düşünsel Gelişimi 10

Prof. Dr. İhsan Turgut
Dokuz Eylül Üniv. Buca Eğitim Fak.
Eğitim Bilimleri Bölümü Buca İzmir

"Çocuğun soru sorması, kendi kendini sorgulaması analitik felsefenin ve hermaneutik mantığın işlevidir."

Öğrenen Bir Lider Olarak Okul Yöneticisi 17

Doç. Dr. Vehbi Çelik
Fırat Üniv. Teknik Eğitim Fak. Eğitim
Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi

Günümüzdeki liderlerden zeki ve yaratıcı olmalarından çok, yeni ortamlar hazırlayan, entellektüel yetenek ve deneyimlerden daha çok yararlanan davranışlar beklenmektedir.

Anne Babalar Eğitim Hatalarından Ne Kadar Sorumlu? 20

Arş. Gör. Tolga Arıca
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Edirne

Eğitsel Çoklu Ortam Yazılımları ve Değişik Formlarda Bilgi Sunumu 24

Dr. Yavuz Akpınar
Boğaziçi Üniv.
Eğitim Bilimleri Bölümü

Bilgi teknolojisi, klasik sınıf ortamlarını değişim yaratmıştır. Bilginin farklı formlarda sunulabilmesi olanağı öğrenmek yeni çıgırlar açmıştır.

Toplam Kalite Yönetimi Anlayışının Eğitim Kurumları İçin Yorumlanması 27

Yrd. Doç. Dr. İrfan Erdoğan
İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi

Eğitim kurumları, neredeyse sanayi devrimi sonrası oluşan kuruluş yapılarını büyük ölçüde korumaktadırlar.

YAYINLAR

33

Yaşadıkça Eğitim

Kasım / Aralık 1997

225.000 TL. (KDV Dahil)

ISSN: 1300-1272

55

Sahibi
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.
Fahmettin AKINGÜÇ

Genel Yayın Yönetmeni
Bahar AKINGÜÇ GÜNVER

Yazı İşleri Müdürü
Dr. İlhami FINDIKÇI

Yayın Kurulu
(Soyadı sırasına göre)
Bahar AKINGÜÇ GÜNVER
Prof. Dr. Yahya AKYÜZ
Yrd. Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN
Dr. İlhami FINDIKÇI
Prof. Dr. Adnan KULAKSIZOĞLU

Yayın Yardımcısı
Neşe ESER

Teknik Yönetmen
Kudret GÜVENÇ

Dizgi
Cemal TURAN
Senem GÖKTAŞ

Montaj
Zafer UZUNTÜRK

Fotoğraflar
Temel YİRMİBEŞ

Renk ayırımı ve film çıkış
Filmon Ltd.Şti.

Baskı ve Cilt
Çınar Ofset

Yapım/Yönetim
YA/BA A.Ş.

9.-10. Kısım 34 750 ATAÖY/İST.
Tel: (0-212) 559 04 88 Fax: 560 47 79
e-mail: kultur@kultur.edu.tr

©

Kültür Koleji Yayınları
ISSN: 1300 - 1272

Her türlü yayın hakkı
KÜLTÜR HİZMETLERİ A.Ş.'ne aittir.
Dergide yer alan yazılardan akademik kurallar
çerçevesinde, kaynak gösterilerek yararlanılabilir.

Fiyat

225 000 TL. (KDV Dahil)
KKTC için 300 000 TL. (KDV Dahil)

Abone koşulları

Yıllık (6 sayı için indirimli) 1 125 000 TL.

Abone ücretleri için;

Yapı Kredi Bankası Ataköy Şubesi

Hesap No: 1095257-2

Yaşadıkça Eğitim ya da

Posta Çeki Hesap No: 475 009

Yayınca...

Değerli Okuyucularımız,

55. Sayımızı sunmanın heyecanı ve sevinçli içindeyiz. Bu sayıdaki ilk yazı Prof. Dr. Adil Türkoğlu'na ait. **"Başarıyı Arttırmak için Etkili Ders Çalışma Yöntemleri"** adlı yazıda ders çalışmayı verimli kılabilmek ve başarıyı arttırabilmek için pratik öneriler sunulmaktadır.

Çocukla kurulacak ilişkilere ışık tutan Prof. Dr. İhsan Turgut'un yazısı ise **"Çocuğun Düşünsel Gelişimi"** başlığını taşımaktadır.

Ar. Gör. Tolga Arıçak **"Anne-Babalar Eğitim Hatalarından Ne Kadar Sorumlu"** başlığını taşıyan yazısında anne-baba ve çocuk ilişkilerini irdeliyor.

Bu sayımızda eğitim yönetimi ile ilgili üç yazı yer almaktadır. Dr. Vural Hoşgörür, **"Eğitimde Kalite ve Yönetim Sorunu"** adlı yazısında eğitimde kaliteyi bir yönetim sorunu olarak değerlendirmekte ve okulda kalitenin sağlanması için geliştirdiği önerileri sıralamaktadır. Y. Doç. Dr. İrfan Erdoğan ise **"Toplam Kalite Yönetimi Anlayışının Eğitim Kurumları için Yorumlanması"** adlı yazısıyla Toplam Kalite Yönetimi anlayışının eğitim kurumlarında nasıl uygulanabileceğini yorumlamaktadır. Eğitim yönetimi ile ilgili diğer yazı ise Doç. Dr. Vehbi Çelik'in **"Öğrenen Bir Lider Olarak Okul Yöneticisi"** adlı yazıdır.

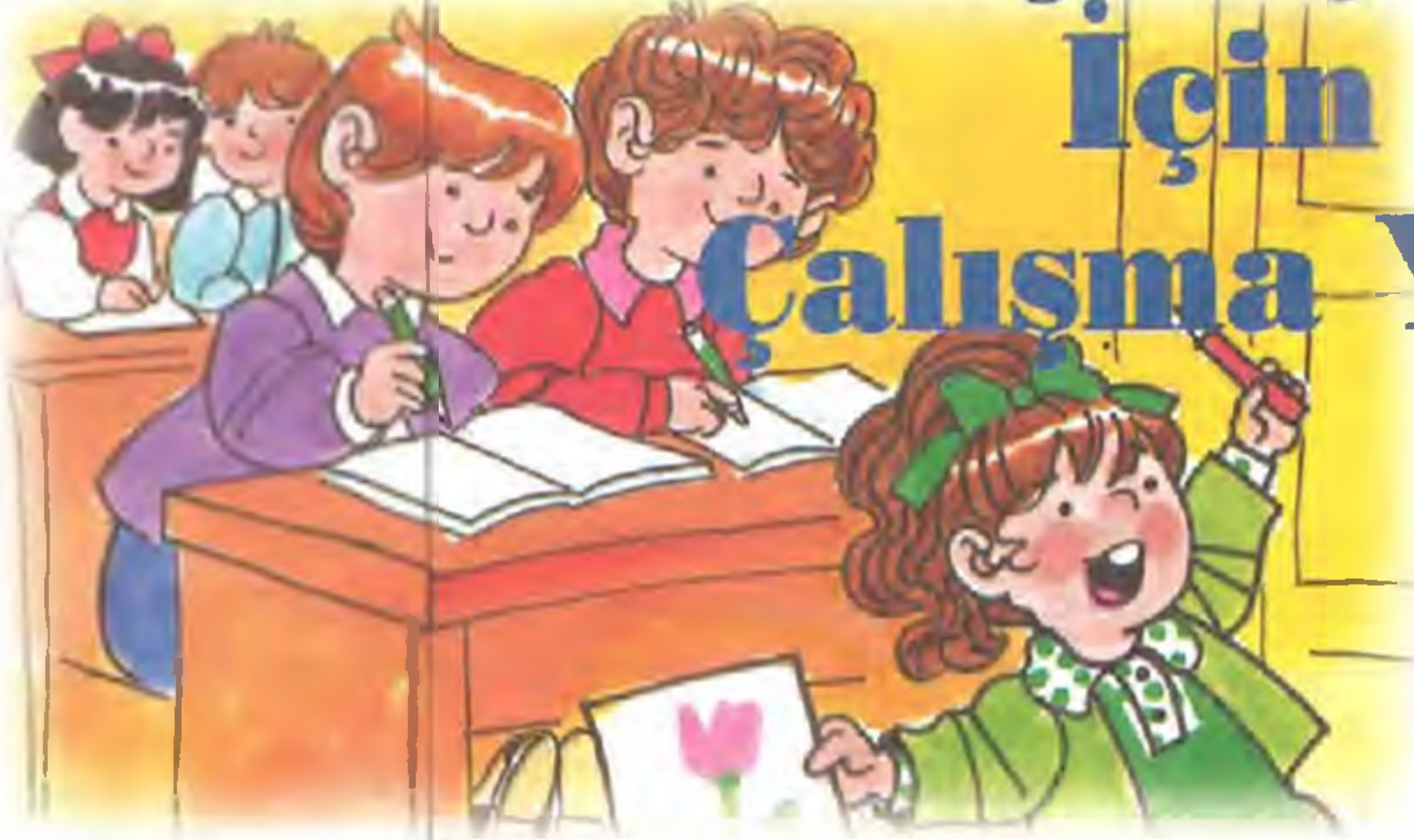
Bu sayımızda yer alan bir diğer yazı ise Dr. Yavuz Akpınar'ın **"Eğitsel Çoklu Ortam Yazılımları ve Değişik Formlarda Bilgi Sunumu"** adlı yazıdır.

Yaşadıkça Eğitim köşesinin bu sayıdaki konusu **"Yine Öğretmenler, Yeni Öğretmenler"**

Saygılarımızla.

...Okura

Başarıyı Artırmak İçin Etkili Ders Çalışma Yöntemleri

Prof. Dr. Adil Türkoğlu
Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dekanı

Ödev hazırlamaya ve ders çalışmaya yönelik çabaların verimli olabilmesi, şüphesiz bir takım bilgi, beceri ve alışkanlıklar edinilmiş olmasına bağlıdır.

İlkel yaşamda birey temel gereksinimlerini karşılamak için büyüklerden gördüklerini öğreniyordu. Öğrenme yolu gözlem ve taklitti. Bilgi, beceri ve tutumlar günlük yaşam içinde gözlenerek, taklit edilerek öğreniliyordu.

Ülkeler 10. yüzyıldan sonra eğitim sistemlerini kurmaya başlamışlardı. Bireyin eğitiminden resmen sorumlu kurumlara okul adı verilmiştir. Okullar önce basit hesap, okuma, yazma eğitimi veriyordu. Sonra ilk, orta, lise, yüksek olarak kademelere ayrıldılar. Çağdaş yaşamı devam ettirebilmek ve iş bulabilmek için bir okulu bitirmek zorunluluk oldu. Okulda bilgileri öğrenmek için ders çalışmak gerekliliği tartışılmaya başladı.

Bireyler tiyatroya gitmeyi severler, açık havada dolaşmayı isterler, spor karşılaşmalarını seyretmekten zevk alırlar, televizyon kolik olurlar, ama sıra ders çalışmaya geldiği zaman çoğunlukla isteksiz davranırlar, sıkılırlar.

Öğrenciler günlerinin büyük bir bölümünü ya ödev yapmak ya da yoklama ve sınavlara hazırlanmak amacıyla dersane ya da okul dışı çalışmalara ayırırlar.

Ödev hazırlamaya ve ders çalışmaya yönelik çabaların verimli olabilmesi, şüphesiz bir takım bilgi, beceri ve alışkanlıklar edinilmiş olmasına bağlıdır. Halbuki büyük bir öğrenci kitlesi "ders çalışma" ve "ödev hazırlama" ile ilgili temel bilgi ve becerilerden yoksundur. Bu yazıda, bu konuda önemli olan bazı hususlara değinilecektir.

Öğrenmenin Sürekliliği ve Bütünlüğü

Ödev hazırlama ve ders çalışma gibi etkinlikler söz konusu olduğu zaman herşeyden önce öğrenmenin sürekliliği ve bütünlüğü unutulmamalıdır. Bugünkü eğitim anlayışına göre, öğrenmenin dersanede başlayıp orada sona ereceği veya öğrenmenin belirli ders saatleri ile sınırlandırılabilceği düşünülemez. Tam tersi, öğrenciler çeşitli derslerin aracılığıyla edindikleri bilgi ve becerileri dersane veya okul dışında yapacakları çalışmalarla pekiştirip zenginleştirmezler ise tam bir öğrenme sağlanamaz.

Gerçekten, öğrencilerin ders saatleri dışında kendi kendilerine veya arkadaşla-

nyla birlikte çalışmaları öğrenme süresi-
nin çok önemli bir boyutunu oluşturur.
Bu tür çalışmalar genellikle dersane çalış-
malarının uzantısı daha doğrusu tamam-
layıcısı sayılmalıdır. Burada öğrencilerin
ve ana-babaların daima göz önünde bu-
lundurmaları gereken üç noktayı belirt-
mek uygun olur. Bunlardan birincisi,
okul programına bağlı öğretmenin amaç-
lı, yöntemli ve planlı bir uğraşı olduğu-
dur. İkincisi, tüm öğrenme çabalarının
artık ezberlemeye değil, kavramaya, çö-
zümlmeye, birleşime, yoruma, daha kısa
bir deyişle yaratıcılığa dönük olması ge-
reğidir. Üçüncüsü ise yeni öğrenme du-
rumlarında daha önce edinilmiş bilgi, be-
ceri ve görüşlerden yararlanılması zorun-
luluğudur. Başka türlü söylemek gerekir-
se, çeşitli konular üzerinde yapılan ödev-
lerden ve ders çalışmalarından olumlu
sonuçlar alınabilmesi için önce amaçla-
rın iyi belirlenmesine, bu amaçlara ulaş-
mada izlenecek yol veya yolların doğru
olarak tespitine, yararlanılacak kaynaklar
ile kullanılacak araç ve gereçler arasın-
dan en uygunlarının seçilmesine ve niha-
yet ön bilgi ve becerilerden daima yarar-
lanılmasına önem verilmesi şarttır.

Okuma Becerilerinin Geliştirilmesi

Ödev hazırlama ve ders çalışma ko-
nusunda başarı oranını artırmak için bir-
takım hususlara daha dikkat edilmesi ge-
rekir. Bunlardan en önemlisi okuma be-
cerilerinin geliştirilmesidir. Çünkü bir
öğrenci gerek ödev hazırlarken gerek
ders çalışırken daima yazılı gereçlere baş-
vurmak ve onlardan yararlanmak duru-
mundadır. Okuma becerileri, bazı kimse-
lerin sandığı gibi, yalnız İlköğretim sıra-
sında önem taşıyan beceriler değildir.
Doğru okuma, hızlı okuma, anlayarak
okuma, amaçlı okuma, vb. becerileri an-
cak zamanla geliştirilerek olumlu alış-
kanlıklar haline dönüşür. Bu becerileri
zamanında kazanan, geliştiren veya son-
ra da alışkanlık haline getiren öğrenciler
genellikle ödev hazırlama ve ders çalış-
ma konusunda başarılı olurlar. Okuma
becerileri bakımından yaşının ve sınıfının
genel düzeyi altında bulunan öğrenciler

ise ne kadar iyi niyetli ve çalışkan da ol-
salar özledikleri başarı çizgisine erişmek-
te güçlük çekerler veya bu çizgiye hiç
erişemezler.

Bu noktada okuma bakımından öğ-
rencilere başarılarını artıracak birkaç ku-
ralı hatırlatmak yararlı olacaktır. (1) İster
ders kitabı, yardımcı ders kitabı, kaynak
kitap, ister bir yazı (makale) olsun her
sözcüğün, cümlelerin, paragrafın anlamı-
nın kavranmasına çalışılmalıdır; (2) anla-
şılmayan bir sözcük, bir deyim veya bir
terim için sözlüğe bakılması bir alışkanlık
haline getirilmelidir; (3) Okuma hızı,
okuma amacına ve okunan eserin niteli-
ğine göre ayarlanmalıdır; (4) Oku-
maya ayrılan zamanın akıllıca ve
en ekonomik biçimde kullanılması
için planlı hareket edilmelidir.

Planlı Okuma İlkeleri

Okumada planlı hareket etmek
ve böylece zamanı iyi değerlendirmek
öğrenciler bakımından çok önemli bir
konudur. Bu nedenle ödev hazırlama ve
ders çalışma sırasında öğrencilerin aşağı-
daki ilkelere uymaları yerinde olur:

1. Bir kitabın ne gibi konuları kap-
sadığını anlamak için önce
“**içindekiler**” bölümü dikkatle
gözden geçirilmelidir.

**Öğrencilerin
okuma
becerileri
geliştirilmelidir.**

2. Bir kitabın veya bir yazının giriş ve sonuç bölümleri mutlaka okunmalıdır.

3. Bir kitap bölümünün veya bağımsız bir yazının eğer varsa yan başlıklarına bakılmalı ve özet kısmı okunmalıdır.

4. Seçilen bölüm veya yazı, dikkatle ve be-

lirli bir hızla paragraf paragraf okunmaya başlanmalıdır.

5. Bir bölümün veya bir yazının ilk ve son paragrafları üzerinde dikkatle durulmalıdır. Çok kez ana-fikri veya görüşü bu paragraflardan çıkarma olasılığı vardır.

6. Önemli görüş ve önerileri kapsayan veya anafikri içeren cümle ve paragrafların altları çizilmeli yahut cümle ve paragrafların yanına belirli işaretler konulmalıdır.

7. Okunan eserlerde bulunan çizelge, grafik, şekil, harita vb. materyalin de dikkatle incelenmesi yararlı olur.

Not Almanın Önemi

Ödev hazırlama ve ders çalışma sırasında öğrencilerin yazılı kaynaklardan yararlanmaları için sık sık not almalarına ihtiyaç vardır. Öğrencilerin bu konuda da birtakım bilgi ve beceriler edinmeleri şarttır. Not alma ile ilgili becerilerin de öğrencilere temel eğitimden başlayarak kazandırılması ve zaman içinde geliştirilmesi özlenen bir yaklaşımdır. Burada not almaya ilişkin birkaç kuralı hatırlatmak yararlı olacaktır. Bu kurallardan biri, not alırken belirli bir amaç ve plana göre hareket edilmesine çalışmaktır. Böylece anafikir ile ikincil fikirler arasında kolayca bir ayırım yapılabilir. İkinci kural, alınan notların

mümkün olduğu kadar kısa olmasına özen göstermektir. Ancak bu arada temel düşünce ve görüşlerin yitirilmemesine dikkat edilmelidir. Üçüncü kural ise not alırken öğrencinin kendi sözcük ve deyimlerine öncelik tanınmasıdır. Başkasına özgü düşünce ve görüşlerin yeni bir anlatım biçimi içinde aktarılması ve bir yere yazılması öğrenmeyi olumlu yönde etkiler. Bu tür notlardan, ödev hazırlama ve ders çalışma sırasında yararlanmak daha kolaydır.

Anne - Baba - Çocuk İlişkilerinin Önemi

Çocuğun ders çalışması ve başarısının artırılmasında anne babaya önemli görevler düşmektedir. Anne, baba çocuğun kişiliğinin oluşumunda temel rolü olan modeldirler. Çocuk önceleri anneleri ve babalarını gözler, taklit eder. Bu süreçte sevgiye, güvene ve bağımsızlığa gereksinimi vardır. Bu nedenle çocuklar anne ve babalarıyla sağlıklı iletişim kurmalıdırlar. İletişim sağlıklı olursa sorunlara çözüm bulunması olanaklıdır. İletişim kurulamaması duyguların bastırılmasına, sorunlara çözüm bulunmamasına neden olur ki böyle bir aile ortamında ders çalışılmaz.

Anne ve babalar çocuklarının fiziksel ve zihinsel gelişim evrelerini iyi bilmeli, çocuklarını tanımalıdırlar. Hiç bir çocuk anne ve babanın tam modeli değildir. Her çocuk kendine özgü zeka ve kişilik özellikleri olan bireydir.

Anne ve Babalara Pratik Tavsiyeler :

- Önce kendinize, sonra birbirlerinize, sonra çocuklarınıza güveniniz.
- Çocuklarınızdan yaşı ve yeteneklerine uygun isteklerde bulununuz.
- Çocuklarınızı bağımsız birey olarak kabul ediniz.
- Sevgi ile yaklaşarak olumlu ilişkiler kurunuz.

Öyle bir ortam hazırlayınız ki çocuk sizi her zaman yanında güven veren biri olarak hissetsin.

Çocuğun ders çalışması ve başarısının artırılmasında anne-babaya önemli görevler düşmektedir.

İyi bir ders çalışma ortamı olabilmesi için anne, baba, çocuk üçgeninin sağlıklı olması gerekir. Çalışma ortamını düzenlerken:

Çalışma Yerinin Uygunluğu

Ödevlerin iyi yapılması ,sınav ve yoklamalara gereği gibi hazırlanması konusunda çalışma yerinin de etkisi büyüktür. Öğrencinin imkan varsa ayrı bir odada veya kendi odasında çalışması yerinde olur. Bu odanın sade bir biçimde döşenmiş olması, yeterince aydınlatılması ve ısıtılması gerekir. Sokaktan gelen aşırı gürültüler, ev içinde yüksek sesle yapılan konuşmalar, radyo ve televizyon yayınları genellikle dikkatin dağılmasına yol açar. Resim, eliş, dokuma gibi daha çok uygulamalı derslerle ilgili ödevler hafif bir müzik eşliğinde yapılabilir; fakat zihnin çabasını özellikle yoğun bir dikkat ve düşünmeyi gerektiren ödevlerin radyo dinleyerek veya televizyon seyrederek yapılabileceği söylenemez. Yine bu gibi şartlar altında yoklama ve sınavlara sağlıklı biçimde hazırlanabileceği düşünülemez.

Çalışma Masası

Masa cam kenarına yerleştirilmemelidir. Öğrenci dışarı ile ilişkisini kesmeli derse kendini yoğun olarak vermelidir. Masada her türlü malzeme olmalıdır. Kalem, cetvel, silgi, pergeli v.s. olanaklıysa bir masa lambası konulmalıdır. Öğrenci yalnızca çalışacağı materyali görmelidir. Masa lambası gözlerinin yorulmaması için yararlıdır.

Sandalye

Sandalye ne çok rahat, ne de çok sert rahatsız edici olmalıdır. Az oynak sandalyeler tercih edilebilir. Çalışmak için en elverişli durum kollar ve dirsekleri masa üzerine yaslamaya olanak veren sandalye tipidir. Bazı aileler oda azlığı nedeniyle öğrenciler için çalışma odası ayıramayabilir. Bu durumda oda yerine salonda ya da bir odada çalışma köşesi hazırlanmalıdır. Çalışma köşesine masa ve sandalye konulmalıdır. Anne ve babalar çocukları için ders çalışma köşesi hazırlamalıdır.

Ders Çalışırken Pratik Tavsiyeler

45 dakikalık çalışmayı 10 dakika dinlenme izlemelidir. 1 saatlik çalışmayı 15 dakika dinlenme izlemelidir. Bu süreler öğrencinin alışkanlıklarına göre değişebilir. Ama her çalışma süresi sonunda bir dinlenme olmalıdır. Ben gezerim, eğlenirim. 3 saat 4 saat aralıksız çalışırım düşüncesi yanlıştır. 90-100 dakika sonra çalışılmaz, çalışılıyor sanılır.

Uzun süre aralıksız çalışmalarda hatırlama eğrisi düşer. Öğrenme olayı gerçekleşmeyince sıkıntı başlar. Dinlenme aralıklarında zihin öğrendiklerini sağlamlaştırır. Aralarda beyin öğrenilenleri ayırarak bilgileri yerleştirir hatırlama düzeyi yükselir.

Bazı derslerdeki bilgiler eğitim ve kapasiteye göre daha kolay öğrenilir, bazı dersler daha geç öğrenilir. Örneğin tarih dersinde bir konuyu 2 kez okuyarak öğrenen öğrenci, biyoloji dersini 4 kez okuyarak öğrenebilir. Bu geç ve zor öğrenilen derslerde sık tekrar yapmak yararlıdır.

Hiç tekrar yapılmazsa öğrenilenlerin % 70'i - 80'i unutulur. Öğrenilenleri hafıza bankasına yerleştirinceye kadar seyrek olarak düzenli tekrarlar yapılırsa hatırlama düzeyi korunur.

- Hatırlanması ve ezberlenmesi gereken sözcük, kavram, terim, formüller öğrencinin eğilimine göre ya sık sık yazılarak öğrenilmelidir. Ya da sık sık hızla okunarak beyne yerleştirilmelidir.

- Önce düzgün ve anlayarak okumayı öğrenmeliyiz. Öğrencilerin fizik, kimya, matematik problemlerini çözememelerindeki esas güçlük okuduklarını anlamamalarıdır. Okunan açık, seçik anlaşılmalıyınca

öğrenci ile problem arasında iletişim kurulamamaktadır. Yanlış iletişim yanlış çözümlere neden olmaktadır. Bir öğrenci babası

ile ders çalıştığı zaman, problemleri babası okursa kolaylıkla çözebildiğini belirtmiştir. Öğrencinin sorunu okuduğunu anlayamamaktır.

- Çözemediğiniz problemler üzerinde ısrar etmeyiniz. Bir arkadaşınıza ya da öğretmeninize sorunuz. Problemleri niçin çözemediğinizi araştırarak eksik bilgilerinizi tamamlayınız.

Zamanın Akıllıca Kullanılması

Ödev hazırlama ve ders çalışma konusunda gösterilen çabaların verimliliğini belirleyen etmenlerden biri de zamanın akıllıca kullanılmasıdır. Okul-dışı zamanın iyi değerlendirilmesi isteniyor ise şu tavsiyelere uyulması yerinde olur:

30 Saat	Haftalık Ders
24 Saat	Yemek
56 Saat	Uyku
10 Saat	Okula-geliş-gidiş
10 Saat	T.V. Seyretme
+	
130 Saat	Faaliyetler
Bir hafta	168 Saat
— Faaliyetler	130 Saat
	38 Saat

1. Ödevlerin yapılması, yoklama ve sınavlara hazırlanmayla ilgili çalışmalar günlük programlara bağlanmalıdır.
2. Ödevlere sınavlara hazırlanmasına ne kadar zaman ayrılacağı bir çizelgeyle belirlenmiş olmalıdır;

bu çizelge çalışma odasının uygun bir köşesine asılmalı ve öğrenci, yapılan ve yapılacak işleri böyle bir çizelgenin yardımı ile kolayca görebilmelidir;

3. Ev ödevlerini hazırlamak ve derslere çalışmak için başvurulacak kay-

nakların, kullanılacak araç ve gereçlerin bir listesi de yapılmalı ve bunların nasıl sağlanacağı da önceden kararlaştırılmalıdır.

Çok kimse zamanın hızlı geçtiğinden şikayetçidir. Zaman normal hızıyla geçmektedir. Gün 24 hafta 168 saattir.

Bir gün önceden Konuyu Okuma

Öğretmeni dikkatli dinleme

Ders sonrası kısa tekrar

BAŞARI

Bir gün önceden konuyu okumama

Öğretmeni Dikkatli Dinlememe

Ders sonrası sınav öncesi, Yoğun çalışma

KISMEN BAŞARI

Tabloda görüldüğü gibi 38 saat ders çalışma süresi vardır. Eğer öğrenci haftada programlı olarak 30 saat çalışırsa başarısız olması olanaksızdır. Her dersi çalışmak için eşit zaman ayrılmayabilir. Öğrenci ilgisine, kapasitesine göre zaman ayarlamalıdır. Örneğin bir öğrenci Tarihe 2 saat, Yabancı dile 3 saat, fiziğe 4 saat ayırabilir. Bir öğrenci yabancı dile 2 saat, Tarihe 3 saat, Fiziğe 2 saat ayırabilir. Öğrenci zamanı kullanmayı öğrenebilir yeter ki; yardımcı olunsun.

Zaman kullanmada sıkı, sıkıya aynı saatlere uyulmayabilir. 1 saat eksiklik ya da fazlalık sorun değildir. Başarılı olmanın bir yolu disiplindir. Zamana esnek olarak uymakta disiplin gereğidir.

Eğlenmeye, dinlenmeye, sevdiklerine zaman ayırmak disiplinsizlik değildir.

Öğreneceğine İnanma

Ders çalışmak, saptanmış amaçlar ve öncelikler doğrultusunda programlı olmaktır. Geçen yıl öğrencilerimizden birine 2 yıldır matematikten kalıyorsun. Ne olacak diye sorduğumda olmuyor hocam çalışmadan öğrenemiyorum...dedi.

Kendisine matematik öğretim görevlisiyle konuşmasını ve bir arkadaşıyla çalışmasını tavsiye ettim. Sömestr sonunda öğrencimiz başarılı oldu. Çünkü başarısızlığının nedenleri ortaya çıkarılan öğrenci eksiklerini tamamlamıştı. Matematik korkusunun ülkemizde yoğun olduğu bilinir. Fransa'da yapılan bir araştırmada matematik korkusunun velilerden kaynaklandığı saptanmıştır. Araştırma olmamakla birlikte gözlemlerimize göre ülkemizde çoğu ailelerde de benzer korku vardır.

Önce korkuyu yenerek başarılabacağına inanmak gerekir. Bazı öğrenciler istediğini elde etmenin bir şans işi olduğuna inanmaktadırlar. Şansın gerçekleşmesi %1'dir. Kendine güvenerek çalışılırsa gerçekleşme oranı yükselir.

Dersi İyi Dinleme

Öğrenmenin en iyi olduğu yer sınıftır. Derslerde öğretmenleri dikkatli ve isteyerek dinlemek gerekir. Dersi iyi dinleyen öğrenci çalışmadan da % 40'a yakın avantaj sağlar. Bir gün önceden konuyu okuyan, dersi dikkatli dinleyen, dersten sonra da anlatılanları kısaca tekrarlayan öğrencinin başarıma oranı yüksektir.

Sağlık Şartlarının Etkisi

Öğrencilerin ödevlerinde, yoklama ve sınavlarında başarılarını belirleyen etmenler arasında sağlık şartlarının da payı büyüktür. Öğrenciler belirli sağlık kurallarına ne derece uyarlarsa o derece verimli ve başarılı olurlar. Uyku, yemek, oyun, dinlenme, spor saatlerini iyi düzenleyen ve bu etkinliklerle ilgili sağlık kurallarına titizlikle uyan öğrenciler genellikle normal bir başarı düzeyine erişebilirler. Bunun tersi bir tutum içinde bulunan öğrencilerin ise başarıları oldukça zayıftır. Hatta bu gibi öğrenciler sık sık hiç beklemedikleri başarısızlıklarla da karşı karşıya kalabilirler.

Ders Çalışırken Yapılmaması Gerekenler

- İsteksiz olarak çalışmaya başlanmamalıdır. Bir sorun sıkıntı varsa çözümlenmeli, sonra ders çalışılmalıdır.

- Yatarak, uzanarak ders çalışmamalıdır. Genellikle uyku başlar, uyunmasa bile gevşeme olur. Sandalyede oturuluyorsa ayaklar masaya konarak kitap okunabilir.

- Müzik dinleyerek bazı dersler çalışılabilir. Klasik müzik dinleyerek fen dersleri çalışılabilir. Ama ders çalışmak için gerekli olan dikkatin müzikle bölüşüldüğü durumlarda öğrenme daha az gerçekleşir.

- Televizyon seyrederek ders çalışılmaz. Aynı anda iki işlemi birden gerçekleştirmek olanaksızdır. Bu nedenle televizyon seyredilmek istenirse derse ara verilmeli.

- Aç olarak ders çalışılmamalıdır. Açlık, yorgunluk, sıkıntı ve isteksizlik yaratır.

- Özellikle kız öğrenciler diyet yapmamalıdır. Diyet yaz aylarında yapılırsa uygun olur.

- Uykusuz ders çalışmak yararsızdır. Uyku psikolojik ve biyolojik bir olaydır. Uykusuz kalan öğrenci kendini çalışmaya veremez. Sürekli uykusuzluk yorgunluğa neden olur.

- Ders çalışırken hayal kurulmamalıdır. Hayal kurmaya devam ediliyorsa ders çalışma bırakılmalı. 5-10 dakika hayal kurduktan sonra çalışmaya başlanmalıdır.

- Banyo yapmak yararlıdır. Öğrenci kendini hafif hisseder. Banyo yapılmıyorsa; yüz yıkamak yararlıdır.

- Ders çalışmaya başlanmadan önce anne, babalarla tartışılmamalıdır.

Örneğin: Spor ayakkabı sorunu ders çalışmadan önce değil de pazar günü çözümlenebilir.

Yatarak, uzanarak ders çalışılmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Cüceloğlu, D. (1992). Yeniden insan insana 2. basım İstanbul: Remzi Kitabevi.
Güneş, F. (1993). Hızlı okuma tekniği. Ankara: Ocak Yayınları.
Kadıoğlu, M. (1993). Çok hızlı okuma teknikleri 8. baskı. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
Türkoğlu, Doğanay, Yıldırım (1996). Ders çalışma becerileri. Adana: Baki Kitabevi.
Uluğ, F. (1991). Okulda başarı. 2. baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yine Öğretmenler Yeni Öğretmenler

Dr. İlhami FINDIKÇI

Davranış Bilimleri Uzmanı

Kültür Koleji Akademik Destek Genel Müdür Yardımcısı

E-mail: ifindikci@superonline.com

Günümüzde hemen her alanda olduğu gibi “eğitim”in de anlamında, değerinde ve sürecinde çok önemli değişimler ve dönüşümler yaşanıyor. Klasik eğitim kavramları adeta alabora oluyor. Bir yandan yüzyıllardır alıştığımız ve bir türlü dilimizden düşüremediğimiz eğitim kavramları değişirken diğer yandan hangi konumda olursa olsun eğitim ihtiyacı giderek artmaktadır. Eğitmek yerini eğitime, öğretmek ise yerini öğrenmeye bırakırken klasik okul anlayışı da gelişmiş teknoloji ile birlikte değişime uğramıştır. Öyle ki öğretim veren kurumlar olarak bildiğimiz okullar öğrenen birer organizasyon olmak zorunda kalmışlardır. Diğer yandan öğrenme için şart olduğunu düşüne geldiğimiz sınıf ortamları ve sınıf duvarları tarihe karışıyor. Her yerde ve ortamda öğrenme kısacası hayat boyu öğrenme bir alışkanlık olarak yerleşmek durumunda kalmıştır. Bu alışkanlık bireyin temel fizyolojik ihtiyaçlarının arasına girmek zorundadır. Söz konusu olan eğitim sektörü ve öğretmenler, eğitim yöneticileri olunca konu daha da hassaslaşıyor. Çünkü öğretmenin işi salt bilgi aktarımı olmaktan çıkmıştır. Öğretmen gerekli bilginin kazanımını kolaylaştıran, gerekli ortamları araç-gereçleri hazırlayan bir rolü benimsemek durumundadır. Bunu en iyi biçimde yapabilmesi için de en az öğrencileri kadar öğrenme ile arasının iyi olması gerekiyor. Ne yazık ki günümüz öğretmenlerinin çoğunluğu, kendi öğrenme süreçlerinin tamamlandığını düşünüyor ve kendilerini sadece birer verici olarak görüyorlar. Oysa ki günümüzün ideal okulu **öğrenen okuldur**. Öğrenen bir kurum da o kurumda yer alan bireylerin **öğrenen bireyler** olmalarını gerektiriyor.

Günümüz öğretmeni öğrencisinden önce kendi başarısını gözden geçirmelidir. Her öğretim yılında defalarca öğrencilerini değerlendiren (ölçüp - biçen) ve bir anlamda onun hayatı hakkında karar veren öğretmenlerimizin çoğu, kendilerini değerlendirmeyi ihmal ediyorlar. Kendi performansını gözden geçirme cesaretini ortaya koyabilmelidir öğretmen.

Eğitimin bir sektör olarak yeterince gelişmemesinde, yeniliklerin ve gelişmelerin daha çok sa-

nayi sektöründen gelmesinin en önemli nedenlerinden birisi öğretmenlerin diğer sektör çalışanlarına göre değişime daha fazla direnç göstermeleridir. Ne yazık ki toplumun değişme, gelişme ve bilgilenme ihtiyacını gidermek ile en yakından ilgili olan, öğretmenler ve eğitim yöneticileri, değişme, gelişme ve bilgilenme ihtiyacını en az hisseden kesim arasında yer alıyor. Bu ise günümüz toplumunda kabul edilmez. Çünkü günümüz toplumuna adını verecek kadar önemli olan ve her türlü gelişmenin temel dayanağı olan, aynı zamanda temel güç ve ana sermaye olan **"bilgi"** öğretmenin işidir. Yeterince bilgili olmayan, kendisini geliştiremeyen, **güncelliği kalmayan bilgilerin** bekçiliğinde ısrarlı olan öğretmenin yeni nesilleri yetiştirmesi zor hatta olanaksızdır. Diğer bir ifade ile kendisini yetiştirme, geliştirme disiplinine sahip olmayan bir kişinin yüzlerce genç beyni yetiştirmesi, geliştirmesi zor olacaktır.

Unutulmamalıdır ki çocuklar yüz yıllardır aynı fizyolojik gelişimi gösteriyor, aynı gelişim aşamalarını yaşıyorlar. Ancak günümüzde ortam ve koşullar değişmiştir. Tarım toplumunun toprak egemenliğinden sonra sanayi toplumunun makine egemenliği de yok olmuştur. **Bilgiye dayalı organizasyonlar**, çağına girmiş bulunuyoruz. Bu organizasyonlar bilgi insanları ile gerçekleştirilebilir. Ancak bu biçimde bilgi toplumuna ulaşılabilir. Bu süreçte öğretmenlerin belki de toplumda en önemli rolü oynamaları beklenmektedir. Ancak eğitim ortamında seyirci olmayı bırakıp oyuncu olma cesaretini gösteren öğretmenlerimizin sayısı gerekenin çok altındadır. Değişme ve dönüşümün kol gezdiği, **yeniden yapılanma rüzgarlarının** estiği bu ortamda öğretmen profili, geleneksel işlevini sürdürmekte ancak seyirci olmanın rahatsızlığını hissetmektedir. Değişim rüzgarları, klasik öğretmen rolü, klasik okul organizasyonu, yetersiz olanaklar iddiası gibi açıklamaları, kaçışları ortadan kaldıracak güçtedir. Değişim ve dönüşümün öğrenilebilir olduğu unutulmamalıdır.

Öğretmenlik kutsal bir meslektir. Kutsal olan herşey gibi öğretmenliğin de değerlerine sahip çıkmak gerekiyor. Günümüzde öğretmenliğin gerek profesyonel bir meslek olarak gerekse bir anlayış olarak içeriğinde ve değerlerinde meydana gelen değişimleri izlemek, bunları edinmek bu kutsal mesleğin en önemli vecibeleri arasındadır.

Her insanın bir değer ve anlam taşıdığını biliyoruz. Ama her öğretmen iki değer ve iki anlam taşımaktadır. Çünkü öğretmen kendini eğitime ve geliştirme sorumluluğunun yanında öğrencilerinin de en iyi biçimde gelişmesi için gereken ortamı hazırlamak durumundadır. Bir polis memuru, bir tekstil işçisi, bir KİT yöneticisi kısacası herhangi bir meslek erbabı gibi öğretmen de işini en iyi biçimde yapmalıdır. Tekstil işçisinin hatası defolu bir ürüne yol açacaktır. Öğretmenin hatasının sonuçlarının düşünmek bile ürkütücü. Yanlış alışkanlıklar, gelişmemiş, olgunlaşmamış beyinler, bilgisiz, ilgisiz kişiler, kendileri ve çevreleri ile barış içinde olmayan kişiler, benliğini aşamamış kişilikler...

Bu yazıda ele aldığımız ve öğretmenlerimizin dikkatlerine sunmaya çalıştığımız yeni öğretmen profiline ulaşma yönünde çok çeşitli engellerin olduğunu biliyoruz. Hatta bu engellerin bir kısmının öğretmenin bireysel çabasının ötesinde olduğunu da biliyoruz. Ancak topyekün gelişme sürecine katkıda bulunmak öğretenlerin sözü edilen yeni rolleri benimsemeleri, bu konuda çaba göstermeleri ve ilgili engelleri aşmalarını gerektiriyor. Yeni nesillerin bireysel ve toplumsal değerler yanında 21. yüzyılın değerlerine de hakim olmalarının ülkemizin geleceği bakımından çok önemli olduğu unutulmamalıdır.

Çocuğun Düşünsel Gelişimi

Prof. Dr. İhsan Turgut

*Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Buca - İzmir*

**“Öğrenmenin temeli merak ögesini
geliştirmeye bağlıdır.”**

Önce “çocuk” kavramı üzerinde biraz duralım. Kimdir bu çocuk? Boş bir küp, balmumu ya da çamur parçası değil, potansiyel olarak yeteneklerle doludur. Kalıtım olayı daha çözümlenmesi değil; çocuğun kalıtımla beraber bir çok özelliği birlikte getirdiği söylenmektedir.

Bu yazıda çocuğun konuştuğu dil aracılığıyla (oyun da çocuğun dilidir) bu yetenekleri nasıl meydana çıkarmamız üzerinde durmak istiyorum. Gelişmiş ülkelerde çocuk psikolojisi, çocuk sağlığı departmanları yanında, çocuk felsefesi departmanları da gün geçtikçe artmaktadır. Felsefenin sorgulama yöntemi kullanılmaktadır. Şüphe, eleştiri; analiz ve yorum yapabilme yetenekleri üzerinde durulmaktadır. Çocuğun soru sorması, kendi kendini sorgulması bu yöntemde önem kazanmaktadır. Bu yöntem bizde hala üniversitelerde bile kullanılmamaktadır. Oysa analitik felsefenin ve hermeneutik mantığın işlevi budur. Bu mantığa göre aklın en yüce yetisi eleştiri ve yorum yetisidir.

Bacaklarımız nasıl kaslarla çalışıyorsa, beynimiz de otuzaltı kasla veya lifle

çalışmaktadır. Bütün bunlar, yani zihin jimnastiği çocukluk döneminde başlamaktadır. Kafası çalışan, zeki insanlar bu dönemin sağlıklı ürünleridir. Bu dönemde sinir sistemi ve beyin doruk noktasında çalışır. Çocuk bir an önce içine atılmış olduğu kültürü dış dünyayı, yani dili öğrenmeye çalışır. Dilin temel taşları olan kavramlar bu yaşlarda gelişir. Kavramların bizde nasıl oluştuğu felsefeciler ve psikologlar arasında büyük tartışma konusudur.

Kavramlar Piaget ve B.Russel gibi düşünürlerin belirttikleri gibi, çocuğun dış deneyimleri sonucunda oluşmaktadır. Önce somuta yönelme, sonra soyutlama, tekrar somuta yönelme ve soyutta değerlendirme ile gelişir. Çocuk bir dilde doğar, dik yürüme ile beraber konuşmaya başlar. Kavramlar gelişmeden çocuk gelişemez ve dış dünyayı öğrenemez.

İşte çocuğun yavaş yavaş öğrenmekte olduğu kavramları ya da bu dili sorgulamak; şüphe, eleştiri, analiz ve yorumla düşünce dünyasını geliştirmek mümkündür. Örneğin çocuk anne babasına ya da öğretmenine; “çiçekler hiç mutsuz olur

mu?" gibi bir önermeyi söyletmiş olsun, öğretmen bu soruya hemen hazır bir cevap vermemelidir. Aynı soruyu çocuğa yöneltmelidir. "Peki sen ne düşünüyorsun?" diye sormalıdır. aynen Descartes'in "düşünüyorum o halde varım" önermesi gibi, çocuğun bu önermesi de çözümlenmelidir. Ve çocuğun sormuş olduğu bu soru, yeni baştan çocuğa sorulmalıdır. Ailede, okulda hazır bilgiler ve hazır bilgilerle donatılmış olan kitaplar çocuğu zihinsel tembelliğe sürüklemektedir. Aile ve okul çocuğu boş bir küp kabul etmekte ve bu küp öğrenimi boyunca doldurmaya çalışılmaktadır. Oysa küp boş değil yeteneklerle doludur. Boş küpü doldurmak yerine potansiyel olarak dolu olan bu küpteki yetenekleri "sorgulama" yöntemiyle meydana çıkarmak gerekmektedir.

Çocuk, "Çiçekleri koparırsam mutsuz olurlar değil mi? öğretmenim" diye sorusunu yineler. Ve merakını giderinceye kadar soru sormaya devam eder. Çocuğun merak ögesi üzerinde bizim aile ve eğitim sistemi durmamaktadır. Oysa öğrenmenin temeli bu merak ögesini geliştirmeye bağlıdır. Merak ve hayret!...

Çocuğun ikinci sorusuna, "galiba çiçekler mutsuz olurlar," diye cevap verebiliriz. "Ama niçin?" diye yeniden sorabiliriz. Çocuk yeniden soruya soru ile cevap verir. Soruya soru ile cevap vermek çok önemlidir. "onları koparırsam mutsuz olurlar değil mi öğretmenim?" diye merakını sürdürür. Öğretmen de son olarak "haklısın, bir canlıyı koparırsan mutsuz olurlar" diye çocuğu onaylar ve teşekkür eder. Böylece çocukta kişilik ve güven duygusu gelişir, yaşamla ilgili merak ögesi artar.

Bu akıl yürütme ile çocukların soruları ve kitaplarla olan ilişkileri böylece uygulanabilir. Çocuğun zihni gelişmiş olur. Demokrasi, laiklik ve hoşgörü bu şekilde bu yaşlarda başlar. Gelişmiş ülkelerde ders kitabı yoktur.

Duvarın arkasını, yani var olan olguları çocuk için açık ve seçik hale getirmelidir. Bunun için çocuğun sorularını geliş güzel cevaplamak yerine, ciddi olarak ve uzun uzun açıklamamız gerekmektedir.

dir. Örneğin boyu yetişmediği için duvarın arkasını yani sofyanın (gerçek) öteki yüzünü göstermemiz gerekmektedir. "Anne bu duvarın arkasında ne var?" sorusunu cevaplandırabilmek için çocuğu duvarın arkasına götürmeliyiz.

Yine bir çocuk düşünün ki ağlıyor ve kimse onunla ilgilenmiyor. Bu çocuk ya agresif ya da içine kapalı olur. Var oluşunun önemini kavrayamaz. Ben varım, diyemez. Oysa bir çocuk düşünün ki, ağladığı zaman anne baba, ya da öğretmen önüne diz çöker, ona tepeden bakmaz ve azarlamaz. Yalnız zihinsel değil, aynı zamanda fiziksel olarak da çocuğun düzeyine iner ve iki arkadaş gibi konuşur. "neden ağlıyorsun canım?, ne istiyorsun, senin için ne yapabilirim?" gibi davranışlarla ağlayan çocuğu anlamaya çalışılmalıdır. Böylece çocuk ben varım ve önemliyim diyecektir. İlerde kişilikli ve güven duygusu ile dolu bir kişi olacaktır.

Sonuç olarak çocuğun düşünsel gelişimi aile yapısına, eğitim sistemine ve yetiştiği çevreye bağlıdır. Çocuk rahat bir ortamda yetişmelidir. Aile planlaması, sağlık, iş ve sosyal güvencesi olan toplumlarda çocuğun düşünsel gelişimi sağlıklı olur. Yalnız bireylere değil, devlette de "ben" bilinci yerine "biz" bilinci gelişmelidir. Yaşam pahalılığının ve düzensizliğin olduğu yerlerde geleceğin büyüğü olan çocuğun zihinsel gelişimi sağlıklı ve düzensiz olabilmektedir.

Eğitim sistemi, aile de bunun içinde, mutlak "sorgulama" yöntemini kullanmalıdır. Akıl yürütme, neden ve sonuç ilişkileri içinde çalışma bu yöntemin bir parçasıdır.

Çocuğun düşünsel gelişimi aile yapısına, eğitim sistemine ve yetiştiği çevreye bağlıdır.

Eğitimde Kalite ve Yönetimi

Dr. Vural Hoşgürür

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Öğretim Görevlisi*

Toplumsal bir kurumun ürün ve hizmetlerinden faydalanan bireyler için kalite çok önemlidir. Kalite; üretilen mal ve hizmetlerin fiziki kalitesini, verimlilik oranını, güvenilirliğini ve bunları üretmek için kaynakların en verimli bir şekilde kullanımını içerir.

Kalite yönetimi kuramı ilk kez Shewhart, Deming, Juran ve Feigenbaum tarafından Amerika'da ortaya konulmuştur. (Kaufman ve Zahn. 1993)

Deming'in Japonya'da İstatistiki İşlemler Kontrolü (İİK) ve Kalite Kontrol (KK) konularında verdiği seminerler Japonya'da Kalite Yönetimi ile ilgili ilke ve kuralların uygulanmasına ve bu konuda önemli başarıların sağlanmasına olanak sağlamıştır. Üretimde kaliteyi ve yönetimini Japonlara ilk olarak W. Edwards Deming'in öğrettiği söylenebilir. Bu uygulamalar, yeni üretim ve kalite felsefesinin de başlangıcı olmuştur. (Agayo, 1994)

Çalışmalarını kısmen Y teorisi üzerine kuran Ishikawa "Kalite Devreleri" ni yaratmıştır. Kalite devreleri : problem çözme konularında eğitilmiş yönetici, şefler ve işgörenlerden oluşan küçük ekipler olup, bunlar Kalite Yönetiminin ilk ve en küçük modellerini oluşturmuşlardır.

Japonyanın, Kalite Yönetimi uygulamalarından; örgüt kültürüne olumlu etkiler ve üretimde kalite yaratılması bakımından önemli başarılar elde ettiği söylenebilir.

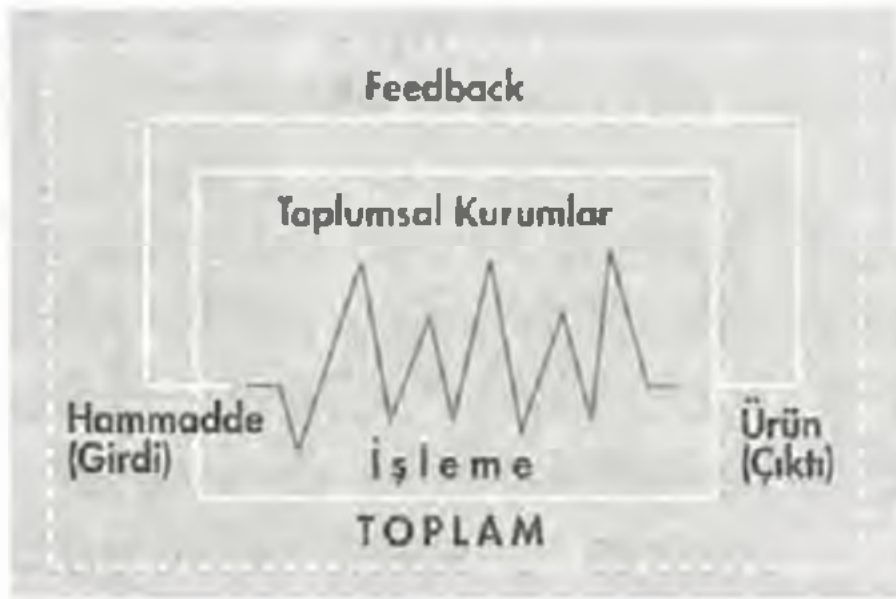
Kalite Yönetimi uygulamalarından elde ettiği deneyimlerini zaman içinde geliştiren Japonya, en başarılı üretimde bile hataları en fazla % 10'a kadar indirebilen bu üretim şeklinin yerine artık sıfır hata yönetimine (SHY) geçmiştir (Drucker, 1993, s. 211).

Toplumsal bir kurumun ürün ve hizmetlerinden faydalanan bireyler için kalite çok önemlidir. Kalite; üretilen mal ve hizmetlerin fiziki kalitesini, verimlilik oranını, güvenilirliğini ve bunları üretmek için kaynakların en verimli bir şekilde kullanımını içerir. Geleneksel yönetim, belirlenen standartları ve şartları aşmadığı sürece hatalara ve israfa müsama gösterirken, Kalite Yönetimi, ürün ve

ya hizmetlerin üretilmesindeki uygulamaları hatasız olacakları, fire ve israfa meydan vermeyecekleri bir noktaya kadar geliştirmeye yöneliktir.

Toplumsal ihtiyaçlardan doğan toplumsal kurumların ürünleri toplumun istediği niteliklerde olmazsa bir süre sonra ürünlerine talep azalır yaşamı tehlikeye girebilir (Başaran, 1982, s. 46). Bir sistem olarak kabul edilebilecek olan bu toplumsal kurumlar bu nedenledir ki, önceden belirlenmiş ilke ve kurallara göre girdilerini ve çıktılarını sürekli olarak denetleme ve müşterilerini memnun etme ihtiyacı duyarlar.

Şekil - 1 : Toplumsal Kurumlarda Üretimi

Toplum bir sistemdir. Bir toplumun uzun süre yaşayabilmesi o toplumun üyelerini amaçlarına uygun olarak yaşatabilmesine, toplumsal hedeflere yönlendirebilmesine bağlıdır.

Toplumun üyelerini bu beklentilere uygun olarak yetiştirme işini, toplumsal açık bir sistem olan eğitim kurumu gerçekleştirir. Amaç ve süreçlerinin modası geçmiş olsa bile müşteri bulabilen bir kurum olması okulun yeniliğe ve değişime yüksek ilgi ve kabul göstermesini engellese bile okulun bu özelliklerden vazgeçmemesi gerekir (Bursalıoğlu, 1991, s.32) Eğitim kurumunun **üretim alt sistemi** olan okul bu görevini başarı ile yerine getiremez ise, toplumun en değerli girdisi olan insanı savurganca kullanıyor demektir. Diğer kurumların aksine okulun üzerinde çalıştığı hammadde toplumdan gelen yine topluma giden insandır. Kalitesiz üretim nedeni ile diğer toplumsal kurumlar ve toplum zarar görür. Okulun bireyi gerektiği gibi şekillendirmeden

topluma vermesi halinde bunun düzeltilmesi her zaman mümkün olmayabilir.

İnsan kaynağının heba edilmemesi için okul yönetimlerinin işlerinde bilgili ve iyi uygulayıcı olmaları gerekmektedir. Pek çok tanım yapılabilmekle birlikte, Owens'e göre (1991) yönetim; "örgütsel amaçları gerçekleştirmek üzere bireysel ve grup olarak çalışmak" olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal, ekonomik ve sosyal değişimlerden etkilenen okul, gelişmeleri takip eden değil, bunların öncüsü ve gerektirdiği yeniliklerin uygulayıcısı olmak durumundadır (Taymaz, 1995). Küreselleşen dünyamızda artık üretim, maliyet, kalite ve hızlilik ön plana çıkmış durumdadır. Bunları en iyi ve hatasız yapabilenler pastadan yeterince pay alabilmektedirler.

Okulun üretiminden birinci derecede sorumlu okulun yöneticisidir. Okulda öğretme ve öğrenme etkinlikleri sonucunda ortaya çıkan davranış değişikliklerinin yönetici ve öğretmenler tarafından ciddi ve sabırlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

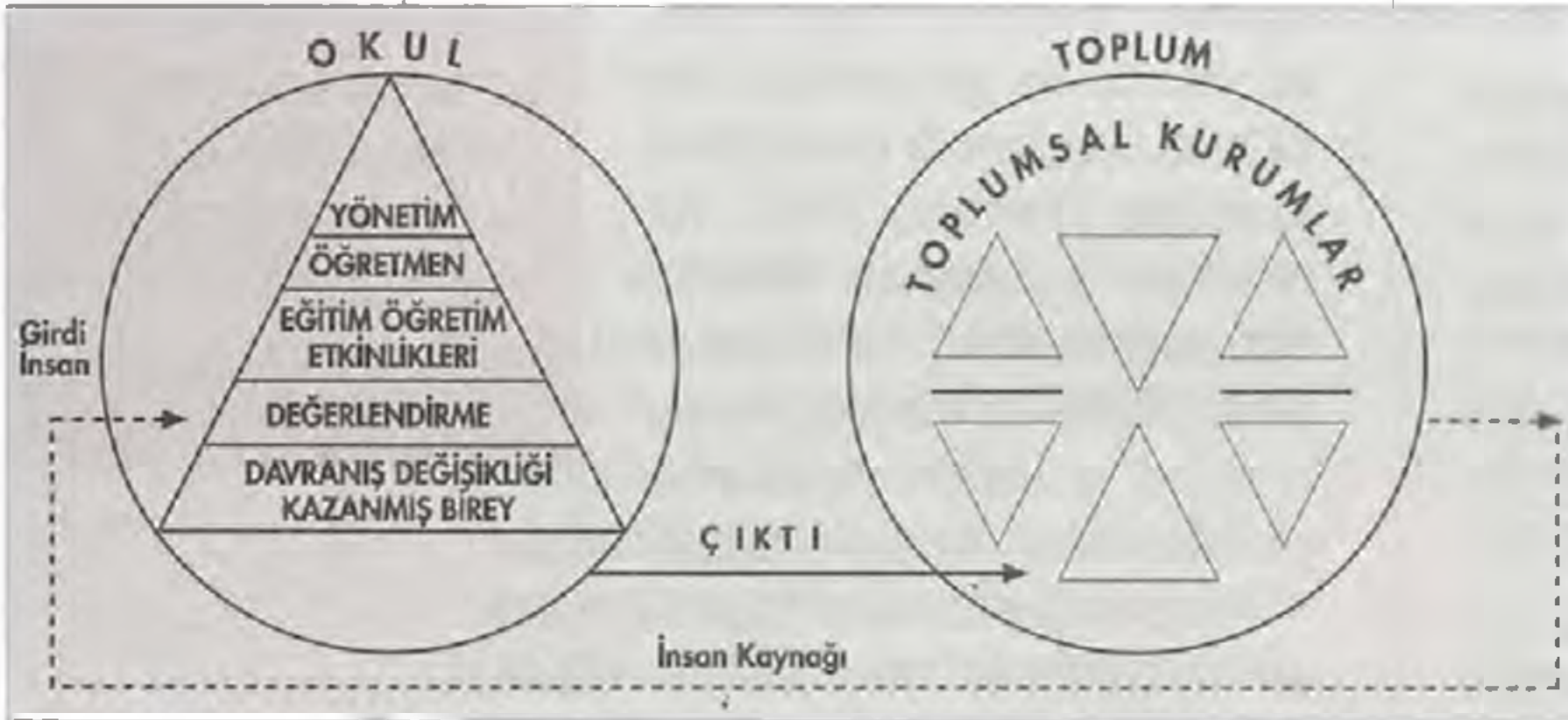
Okul üretiminde yapılan hataların bireylerin topluma karışmalarından sonra düzeltilmesinin çok zor olduğunu, hatta bazen bunları düzeltmede başarı şansının yok denecek kadar az olduğu belirtilmişti. Bu nedenle okul doğru üretimi ilk seferde yapma ve bunu her defasında tekrar etmek zorundadır. Bu ise, çevresine iyi yönetici olarak tanınma eğilimi

İnsan kaynağının heba edilmemesi için okul yöneticilerinin işlerinde bilgili ve iyi uygulayıcı olmaları gerekmektedir.

içinde olmayan yöneticiler, işlerini iyi bilen yönetime yardımcı eğitim işgörenleri, objektif ölçme ve değerlendirmelerle mümkündür. Bu anlamda **Eğitimde Hepbirlikte Kalite Yönetimi** uygulamaları anlayışının uygulamaya konulması halinde nitelikten kaynaklanan pek çok sorunun çözümü mümkün olabilecektir.

Şekil - 2 :
Okul ve Toplum İlişkisi

Yeni bir üretim anlayışı olarak ortaya çıkan Hep birlikte Kalite Yönetimi ilk defada hatasız üretim yapmayı ve bu sayede verimliliği en üst noktaya çıkarmayı amaçlar. Okul, çevresinde gittikçe daha çok konuşulmaya başlanılan bu yeni anlayışa kayıtsız kalmamalıdır. Bir top-

lumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurumsallaştırdığı okuldan bunlara uygun ve kaliteli üretim yapmasını beklemesi en doğal hakkıdır. Eğitim sistemimizin bir üretim alt sistemi olan okulun bu beklentiye uygun aktiviteler göstermesi gerekmektedir.

OKULDA KALİTELİ ÜRETİMİN YÖNETİMİ

Yaşadığı bilgi çağının etkisinde kalan, üretime önem veren ve bilimsel işletmecilik anlayışının savunucularından olan Friederich Taylor; işgörenlerle konuşmaması, onlara sadece emretmesi yüzünden sık sık eleştirilmiştir. Elton Mayo ise; yöneticilere saygı duyarken işgörenleri olgunlaşmamış, hiçbir şeye kolay intibak edemeyen ve psikolojik rehberliğe ihtiyaç duyan kişiler olarak görmüş ve sert eleştirilere muhatap olmuştur (Kaya, 1993). Ancak, II. Dünya Savaşı başladığında, işletmelerde ne mühendis ne ustabaşı ne de

uzman psikolog bulunmaması nedeni ile yönetmenlerin bazı konularda ister istemez işgörelere danışmalarının gerekliliği ortaya çıkmış ve görülmüştür ki, işgörelenler yaptıkları işin mantığını, ritmini gerekli olan araç ve gereç, kalite için gerekli unsurlar ve buna benzer daha bir çok iş hakkında çok şey biliyorlar. Dolayısıyla onlara danışmanın verimlilik ve kalitenin başlangıcı olabileceği

görülmüştür. Verimlilik artışı ve kaliteyi yakalamak sürekli öğrenmeyi ve işbirliğini gerektirir. Taylor'un yaptığı gibi işi planlamak ve sonra işgörene öğretmek yeterli değildir (Drucker, 1993). Hepbirlikte kalite yönetimi bir değişim, hem de bireyin kendisinden başlayan bir değişimdir denilebilir (Civelek, 1996, s.12). Başarıya ulaşmada en önemli faktör insandır. Okulun üretiminde de verimliliği artırmak için okul yönetmeni ve işgörenlerinin birlikte girdi ve çıktılar arasında çıktı lehine olumlu farklar elde etmeye çaba göstermeleri gereklidir. Bunun için ise, yönetmenler bilgili ve çok yönlü olup, amaçlara dönük geniş politikalar saptayabilmeli, bunları gerçekleştirecek araçlar ile eldeki madde ve insan kaynaklarını en rasyonel şekilde kullanabilmelidirler.

Okulda kaliteli üretim yönetimi;

- Sürekli gelişme sağlamaya çalışma.
- Eğitim talebine yeterince arzda bulunabilme.
- Bilgiyi arayıp bulma, bulduğu bilgiyi kullanabilme,
- Toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda davranış değişiklikleri kazandırabilme,
- Hatasız değerlendirmeler yapabilme,

esaslarına dayandırılmalıdır.

Ayrıca, yönetim ve çalışanlar gösterdikleri performansla maliyetleri aşağıya çekerken üretimin kalitesinin artırılmasına çalışmalıdırlar. Yönetmenlerin bütün bunları çözülmesi gereken sorunlar olarak görmeleri gerekmektedir (Burnham, 1990).

Okulda, kalitenin hepbirlikte yaratılması ve yönetimi, okulun ürünlerini kaliteli üretip topluma vermesi bakımından önem taşımaktadır. Bunu sağlamak için, okulun alt sistemleri olarak kabul edilen yönetim, üretim, alış-veriş, uyarılma, yaşatma sistemlerinin birbirleri ile uyum içinde çalışıp hatasız üretim yapma konusunda çaba içinde olmaları gereklidir. Bu birliktelik kaliteli üretim için bir ses

armonisi gibi olmalıdır.

Okulun uyum içinde çalışıp, kaliteli üretim gerçekleştirebilmesi için;

Kalitenin tanımının her eğitim işgörenince çok iyi bilinmesi ve gerektiği gibi uygulanması gereklidir.

Amaçlara uygunluk, hatasız üretimde bulunma, sürekli olarak başarıyı ve en iyiyi arama, kısacası eğitimden beklentiler bir bakıma kalitenin en yalın tanımıdır (Jeonson-Jeonson, 1994, s.534).

SONUÇ

Eğitimde hep birlikte kalite sağlama ve bunun yönetiminin temel konseptlerini;

Müşteriye dönüklük, işgörenlerin işbirliği, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve katılım, prosesler ve bulgular, sürekli iyileşme ve yenilikler, liderlik ve hedeflerin devamlılığı, kamu sorumluluğu, değerlendirme oluşturur (Ünal, 1996). Bu temel konseptlerin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için izlenmesi gereken stratejiler; örgütsel yapı, hizmet içi eğitim, ihtiyaç duyulan araç ve gerecin tesbiti temini ve bir uygulama takviminin belirlenmesidir.

Eğitim örgütünün bütün kesimlerinde kalite yönetiminin verimli bir şekilde uygulanabilmesi için, her düzeydeki personelin bu anlayışın gerektirdiği rolleri bilmeleri ve noksansız uygulamaları gerekliliği vardır. Örgütte yerleşmiş kalıplaşmış geleneksel hale gelmiş davranışların karşısına çıkmak, onları sarmak ve

Başarıya ulaşmada en önemli faktör insandır.

değiştirmek kalite yönetimini benimsemiş uygulamalarına inanmış işgörenlerle mümkündür.

Merkez teşkilatındaki üst düzey eğitim yöneticileri, orta kademe yöneticileri, il ve ilçe teşkilatındaki eğitim yöneticileri, üretim birimi olan okulların yöneticileri, öğretmenler ve eğitim uzmanları, okul alt sistemlerinde çalışan eğitimci ve eğitimci olmayan çalışanlar eğitimde kalite yönetiminin önemli oyuncularındır.

ÖNERİLER

Kaliteli bir eğitim ve yönetimi için okullarda;

Üretimin beklentilere uygun düzenlenmesi,

Örgüt çalışanlarının yoğun hizmet içi eğitimlerle amaca yönlendirilmesi,

Eğitim işgörenlerinin hepbirlikte kalite konusunda yeterince biliçlendirilmesi,

Örgütün yenilik ve gelişmelere açık tutulması,

Örgüt yönetiminin işgörenlerine kalite üretimi konusunda model oluşturması,

Okulun temel işlevlerini yerine getiren önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin okulla ilgili her düzeydeki karara katılabilmeleri (Köklü, 1994)

Okul yönetmeni ve öğretmenlerinin karşılıklı ve gönüllü işbirliği içinde çalışabilmelerinin (Balci, 1993, s. 12) sağlanması ile mümkün olabilecektir. Ayrıca, eğitim sisteminin merkeziyetçilikten kurtarılması, okulların kendi amaçları

doğrultusunda örgütlenebilmelerinin gerçekleştirilmesi,

Öğretmenlerin işlerine yönlendirilmelerinin sağlanması için ekonomik, sosyal, demokratik bakımlardan belli standartlara ulaştırılması,

Öğrencilerin yeteneklerine uygun eğitim programları ile yetiştirilmelerine ağırlık verilmesi,

Öğrencilerin öğrenme eksikliklerini belirleyici biçimlendirme- yetiştirmeye dönük değerlendirmelere ağırlık verilmesi,

Tesbit edilen öğrenme eksikliklerini en kısa zamanda giderme yoluna gidilmesi,

Eğitimde kalite yönetimi uygulamalarına başlanılabilmesi için, planlama yapmak ve uygulamaları kontrol etmek üzere bir kalite kontrol birimi oluşturulması,

Kalite yönetimi uygulamaları için üniversitelerden ve bu konuda uzman kamu kurum ve kuruluşlardan destek sağlanması,

Kalite yönetimi ile ilgili uygulamaların yerel yönetimler sorumluluğunda pilot seçilecek bölgelerde başlatılması,

Kaliteyi yakalama konusunda okula önemli faydalar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- AGUAYO Rafael W. DEMING, Japonlara Kaliteyi öğreten Amerikalı, Japon Mucizesinin Mimarı. (Çev. Y. Koan Tunçbilek) Form Yay. 1994
- BALCI Ali, Etikili Okul Kuram, Uygulama, Araştırma Ankara 1993.
- BAŞARAN, İ. Ethem Örgütsel Davranış AÜ Eğitim Bil. Fakültesi Yayın No: 108 Ankara : 1989.
- BURSAIOĞLU Ziya, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış PE-GEM yayın No :2. Ankara : 1991.
- BURNHAM J.W. Human Resource Management In Schools. Educational Management For The 1990's. Longman 1990.
- CARR David, Yönetimde mükemmellik, Ian Littman Coopers and Lybrand Ağus : 1990.
- ÇİVELEK, Muammer, Kalite, İnsan ve Eğitim, Kovan Dergisi, Yaz: 1996
- DRUCKER, Peter, Gelecek İçin Yönetim, 1990'lar ve sonrası (Çev. Fikret Uçcan) Türkiye İş Bank Yayınları Ankara : 1993.
- JHONSON, David, F.P. JHONSON, Joining Together Group Theory And Group Skills, Fifth Edition, Allyn and Bacon 12994.
- KAUFMAN Roger, D. ZAHN-Quality Management Plus, The Continuous Improvement Of Education, Corwin Press, Inc. 1993.
- KAYA Y. Kemal, Eğitim yönetimi Kuranı ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara : 1993.
- KÖKLÜ Muharrem, Ortaöğretim Okullarında Öğretmenlerin Kararlara Katılımı, Yayınlanmamış doktora tezi, Malatya : 1994.
- OWENS G. Robert, Organizational Behavior in Education, Fourth Edition, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey : 1991.
- İAYMAZ Haydar, Okul Yönetimi Saypa yayın ve dağıtım, Ankara 1995.
- LİNAL Ferit, TQM Uygulama Planı, ASELSAN, Ankara : 1996.

Öğrenen Bir Lider Olarak Okul Yöneticisi

Doç. Dr. Vehbi Çelik

*Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi*

“Günümüzdeki liderlerden zeki ve yaratıcı olmalarından çok, yeni ortamlar hazırlayan, entellektüel yetenek ve deneyimlerden daha çok yararlanan davranışlar beklenmektedir.”

Eğitim sistemlerindeki yapısal değişimler, kalite ve verimliliği artırma üzerinde odaklanmaktadır. Yapısal değişimler sistemde görev yapan öğretmen ve yöneticilerin rollerini de etkilemiştir. Okul yöneticilerinin rollerine ilişkin yapılan araştırmalarda kilit rol, liderlik olarak belirlenmiştir. Ancak liderlik rolü oldukça karmaşık bir rol olarak görülmüş ve okul yöneticisinin liderlik rollerine ilişkin daha özel alt roller geliştirilmiştir.

Eğitim dışı örgütlerde yapılan liderlik araştırmaları, başlangıçta liderlerin kişilik özellikleri üzerinde yoğunlaşmış, daha sonra liderlik davranışının boyutları ve durumsal liderlik konusuna yönelmiştir. Eğitim dışı örgütlerde yapılan bu araştırmalar, eğitim yönetimindeki liderlik anlayışın, da yakından etkilemiş ve eğitimde liderlik araştırmaları, büyük ölçüde eğitim dışı örgütlerdeki liderlik araştırmalarına bağımlı kalmıştır. 1960'lı yıllardan sonra eğitim yönetimi ve eğitim liderliği konusunda yapılan araştırmaların yoğunluğunda bir artış görülmüştür (Immegart, 1988, Bolman : Heller, 1995).

Öğrenen Liderler

Geçmişte liderlik oldukça karmaşık bir süreç olarak ele alınmıştır. Günümüzdeki liderlerden zeki ve yaratıcı olmalarından çok, yeni ortamlar hazırlayan, entellektüel yetenek ve deneyimlerden daha çok yararlanan davranışlar beklenmektedir (Fiedler, 1996 s.249). Çağdaş liderlik rolleri, öğrenme ve kendini geliştirme üzerinde odaklanmıştır. Bu yeni rol beklentisi, okul yöneticilerinin liderlik rollerini temelden etkilemiştir. Bilgi top-

lumunun temel değerlerinin kabul gördüğü günümüzde okul yöneticilerinden daha çok öğrenen lider rolü beklenmektedir. Öğrenen lider, kurumsal ve toplumsal değerlere hakim, bilgi toplumunun yapısına uygun stratejiler geliştirebilen ve birinci derecede işgörenin öğrenmesinden sorumlu olan liderdir (Fındıkcı, 1996, Senge, 1996).

Günümüzde örgütler ve liderliğe ilişkin bazı yeni eğilimler konusunda geleceğe yönelik kestirimlerde bulunmaktadır. Küreselleşme, bilgi-temelli örgütler, iletişim çağı, biyoteknolojik çağ ve bütün bunların birlikte vurgulanması, geleceğin çok farklı olabilecek dünyasını

bugünden çok iyi kestiremediğimizi göstermektedir. Ancak şu bir gerçek ki, örgütlerin ve liderin geleceği, sürekli öğrenme çerçevesinde şekillenecektir (Schin, 1992, s. 361).

Sürekli öğrenme, kültürel analiz bağlamında ele alındığı zaman, bir paradoksla karşılaşmaktayız. Kültür, mevcut durumu sabitleştirir ve geleceğe yönelik tahminleri engelleyebilir. Bir kültür çok yenilikçi, uyum sağlayıcı veya öğrenme yönelimli bir yapıya sahip olabilir mi? Sürekli öğrenme ve değişme sabit hale getirilebilir mi? Liderlik kavramı liderlerin kültürel değişmeyi sağlamada nasıl bir davranış sergileyeceği sorusunu gündeme getirmektedir. Geleceğin liderleri için, örgüt kültürünün öğrenme açısından nasıl bir yapıya sahip olacağı önem taşımaktadır.

Örgütlerin ve liderin geleceği, sürekli öğrenme çerçevesinde şekillenecektir.

Bir kültürel varsayımlar seti geliştirerek durağanlığı sağlayan kültürel lider, değişmeyi ve sürekli öğrenmeyi nasıl özendirebilir? Bir yönüyle kültür, belli ihtiyaçları karşılama durağanlaştıran ve koruyan bir süreç olarak görülebilir. Bununla birlikte bazı liderler, kendi kendini yenileme, öğrenmeyi stabilize etme ve kurumsallaştırma konusunda başarılı olmuştur (Schein, 1992, s. 363). Öğrenmenin durağanlaştırılması, öğrenmenin dondurulması demek değildir. Aksine öğrenmenin sürekli hale getirilerek davranışa dönüştürülmesidir.

Öğrenen lider, öğrenen okul kültürü kurabilmelidir. Bir örgüt öğrenemiyorsa yönetici boş işlerle uğraşıyor demektir. Öğrenmeyen örgütlerden öğrenme ve yeni uygulamaları deneme çabaları engellenmektedir. Öğrenmeyen okulda okul yöneticisinin öğrenmeye ilişkin liderlik rolü yetersiz kalmaktadır. Okul yöneticisi, formal ve informal boyutuyla okulu öğrenen bir okul olmaya özendirebilmelidir. Okul yöneticisinin her öğretmenin öğrenmesinden sorumlu olması ve öğretmenlere bireysel düzeyde destek sağlaması yeterli değildir. Okul yöneticisi, öğrenmeyi bir grupsal davranışa dönüştürebildiği ölçüde öğrenen okul modelini kurabilir.

Öğrenen lider, kendisinin ve çevresindekilerinin öğrenmesinden sorumlu olan liderdir. Öğrenen lider olarak okul yöneticisi, öğretmen ve öğrencilerle birlikte güçlü bir öğrenme kültürü kurabilmelidir. Öğrenen lider, insanların vizyonlarını nasıl oluşturacaklarını öğretme peşinde değildir. Bu liderler herkes için öğrenmeye destek oluşturmalarıyla öğrenen liderlerdir (Senge, 1996).

Öğrenme Kültürü

Kültürler insanlar tarafından oluşturulur ve geliştirilir. Her toplumun kendine özgü olarak geliştirdiği bir kültürü vardır. Kimi toplumlar, insanları birbirine bağlayan daha güçlü bağlar oluştururken, kimileri de zayıf bağlar oluşturulur. Yemeden içmeye, giyinmeden öğrenmeye kadar insan yaşamını çevreleyen bu kültürel doku, bir yaşam tarzı olarak kabul edilmektedir.

Öğrenen bir örgüt, ileri bir kültür ve öğrenme değerlerine sahiptir. Öğrenen bir örgütün özellikleri şunlardır : 1. Deneyimleri uygulayabilme kolaylığı. 2. Risk almaya cesaretlendirme. 3. Öğrenme ve hataları kabullenmede gönüllülük (McGill : Slocum, 1993, s.76).

Eğitim ile kültür arasındaki ilişki, oldukça güçlüdür. Eğitim örgütleri toplumsal kültürleri kuşaktan kuşağa aktarmaya çalışırken, aynı zamanda kendi örgütsel yapısı içinde de bir kültür oluşturur. Başka bir deyişle okullar, kendi bünyelerinde oluşturdukları örgütsel kültür ile mikro düzeyde toplumsal kültürün aktarımını yaparlar. Öğrenci, toplumsal kültürde geçerli olan değerler ve normlar sistemini okul kültüründe öğrenmeye çalışır. Okul, toplumsal kültürü okul kültürüyle bütünleştirir.

Okul kültürü, okulun yazılı olmayan kurallar setini sunarken birçok düşünce, eylem ve uygulamaya da yön verir. Bir insan olarak öğretmenin doğasına ilişkin bakış açısı, kullanılan yöntemler ve eğitimde kalite anlayışı büyük ölçüde okul kültürü tarafından şekillenir. Hatta kullanılan öğrenme yöntemleri, öğrenmeye ilişkin tutum ve varsayımlar, okul kültürünün kontrolü altında gelişir.

Örgütsel kültür ile örgütsel ve örgütlerarası öğrenme arasında yakın bir ilişki vardır. Bir örgütün bütün öğrenme yaklaşımlarını ve yeni gelişmeleri tek başına öğrenmesi mümkün değildir. Her örgütün diğer örgütlerden de öğrenebileceği birşeyler vardır. Dolayısıyla bugün örgütlerarası öğrenmeden bahsedilmektedir (Levin, Asahi, 1995). Eğitim örgütleri arasında da bilgi ve deneyim alış-verişi daha fazla önem kazanmaktadır. Belli bir okulda kullanılan yeni bir öğrenme yöntemi ya da teknolojisi, diğer okulların eğitimsel sorunlarını çözmeye yardımcı olacaktır.

Eğitimsel Kamuoyu Oluşturma

Okul, yönetici öğretmen ve diğer personelden oluşan bir örgüttür. Her okulun kendine özgü bir gündemi ve kamuoyu vardır. Öğrenen lider, okul kamuoyunu

öğrenen okulu oluşturma doğrultusunda oluşturmalıdır. Öğretmenler odasında, müdür ve yardımcılarının odasında, sınıfta, hatta özel yaşamda gündem öğrenme üzerine kilitlenirse, bütün okul personeli maçı kritiği yapma yerine, öğrendiğini paylaşmaya çalışacaktır. Öğrenen örgüt olma bütün okul personelinin paylaştığı geleceğin resmi olarak görüldüğü zaman herkes bu resmin yorumunu yapacaktır.

Sonuç

İşletme yöneticisi okul yöneticisinden daha çok öğrenen liderlik davranışları gösteriyorsa bu geleceğin eğitim sistemleri için büyük bir tehlike olacaktır. Bilgi toplumunda öğrenmeyen okul, öğretmen ve yönetici etkili olmaz. Okul yöneticisi, temel misyonu bilgiyi üretmek ve yaymak olan okulu iyi yönetmek zorundadır.

Geleceğin okul yöneticisi, öğrenme kültürünü oluşturan, tasarlayan ve geliştiren yönetici olmalıdır. Okul yöneticisi öğretmenden daha fazla öğrenmeye eğilimli olmalıdır. Çünkü geleceğin okul liderliği, bilgi ve sürekli öğrenmeye dayalı bir liderlik olacaktır.

Geleceğin Türkiye'sinde veteriner ya da orman fakültesi mezununun da okul yöneticiliği yapabilmek şansının bulunması, eğitim sistemimiz açısından büyük bir talihsizliktir. Bir veli veteriner fakültesi mezunu öğretmene ya da yöneticiye çocuğunu nasıl teslim edebilir? Ülkemizde öğrenen okul ve öğrenen lider kavramları bir lüks olsa da, öğrenen dünya da kendi yerimizi bulmamız gerekmektedir. Öğrenen bir toplum ve okul kurma, eğitim sistemimizin temel vizyonu olmalıdır. Geleceğin okul imajı bugünden görünmektedir: Öğrenen okul.

Öğrenen okulu oluşturma ve öğrenen liderlik rolünü oynama, okul yöneticisi açısından bir mesleki savaştır. Okul yöneticisi ya varolmak için öğrenecek ya da yok olmak için öğrenmeye direnecektir.

KAYNAKÇA

- Bolman, L. G., Heller, R. (1995). Research on School Leadership, S.B. Bacharach, B. Mundell (Ed.) Images of Schools, Corwin Press Inc.
- Fındıklı, İ. (1996). Öğrenen Liderin Özellikleri, Yaşadıkça Eğitim Temmuz-Ağustos.
- Fiedler, F. E. (1996). Research on Leadership Selection and Training Administrative Science Quarterly, June.
- Immagari, G. (1988). Leadership and Leader Behavior, N. J. Bayn (Ed.), McGill M. E., Slocum, J. W. (1993). Unlearning the Organization, Organizational Dynamics, Autumn.
- Levinson, N. S., Asahi, M. (1995). Cross-national Alliances and Interorganizational Learning, Organizational Dynamics, Autumn.
- Scherer, E. H. (1992). Organizational Culture and Leadership, San Francisco, Jossey-Boss.
- Senge, P. M. (1996). Beşinci Disiplin, (Çev. Ayşegül İldeniz ve Ahmet DOĞRUKAN), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Staron, R. J. (1995). Leaders With Vision The Quest for School Renewal, Corwin Press Inc.

Anne-Babalar Eğitim Hatalarından Ne Kadar Sorumlu?

Tolga Arıçak

Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Edirne

“Bir çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal olarak sağlıklı ve istenen yönde gelişmemesinde anne-babanın yeterince kendilerini, çocuklarını tanımaması, anne-babaların bilgi eksikliği, anne-babaların gelişme gayretindeki eksiklik gösterilebilir.”

Anne-babaların en sık yaşadıkları problem, genel olarak çocuklarının istedikleri gibi olmamasıdır. Bu “olmasını istedikleri gibi” kavramı, ebeveyn den ebeveyne farklılıklar gösterir. Kimine göre akıllı uslu, otur deyince oturan, kalk deyince kalkan, efendi bir çocuk; kimine göre azıcık (!) insan ilişkilerine giren, hareketli, koşan oynayan bir çocuk. Her iki durumda da anne-babaların en büyük isteği kontrol edebildikleri ve laf dinleyen bir çocuk imajıdır.

Şu sözleri çok sık duyarız :

“Bu çocuk adam olmaz. Büyüdükçe akıllanacağına, daha da yaramaz oluyor. Elinde kaldım, ne yapacağımı bilmiyorum”, “Yapma demekten usan-dım, sanki benim inadıma yapıyor. Gözümüzün içine baka baka bütün olma-yacak işleri yapıyor”, “Ne var sanki bi-razda derslerine çalışsa, akli fikri oyun-da, böyle giderse sene sonu yine mora-limizi bozacak”, “Kocaman çocuk oldu hala parmak emiyor, turnaklarını yiyor,

olacak iş değil”, Ya da tam tersine “Bu çocuğu evden çıkartamıyorum. Evla-dım sen de diğer çocuklar gibi koşup oynasana”. Bu yakınmaların genel ola-rak savunma ifadeleri ise hazırdır. “Me-rak etme, büyüyünce hiçbir şeyi kal-maz”, “Sanki biz çocukken böyle değil-miydik, onlar da her çocuk gibi çocuk-ça davranacaklar elbet”, “Bence sen fazla büyütüyorsun, kendine problem yaratıyorsun, sabret zamanla istediğin gibi olur” ya da “Pedagoğa, psikoloğa bile gitim hiç fayda etmedi” gibi prob-lemi yok sayan ya da çaresizliğe razı olan tutumlar sergilenebilmektedir.

Görünürde buradaki sorun, anne ba-banın kafasında olan, olmasını istedikle-ri çocuk imajıyla, gerçek hayatta kendi çocuklarında göremedikleri ve aksi bir imajın yarattığı çalışma ve çaresizlik du-rumudur (Yavuzer, 1988a: 138). Bura-da sorulması gereken bir soru da: “Aca-ba çocuklar anne, babalarının istediği gi-bi mi olmalıdır?” sorusudur. Yine de biz bu soruyla ilgilenmek yerine tüm anne-

babaların ruhen ve bedenen sağlıklı evlatlar yetiştirmeyi amaç edindiklerini ve bunu istediklerini varsayarak konuyu açıklamaya çalışacağız.

Bir çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal olarak sağlıklı ve istenen yönde gelişmemesinde pek çok neden rol oynuyor olabilir. Fakat biz burada çocuğun yaşantısında doğrudan rol oynayan ve önemi tartışılmaz olan anne ve baba faktörlerini inceleyeceğiz. Bir çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal olarak sağlıklı ve istenen yönde gelişmemesinde anne ve babanın rolü nedir? Bu soruya dört neden göstererek yanıt vermemiz mümkündür.

Bunlar :

- 1) Anne babanın yeterince kendisini tanımaması
- 2) Anne babanın yeterince çocuklarını tanımaması
- 3) Anne babanın bilgi eksikliği
- 4) Anne babanın farkındalık ve değişme (gelişme) gayretindeki eksiklik

Şimdi bu faktörleri yer sınırlılığını da göz önünde bulundurarak inceleyelim :

1) Anne babanın yeterince kendisini tanımaması :

Anne-baba olma, zor bir işidir. Malesef eğitimi de oldukça zor bir iştir.

İyi bir anne baba olmak herşeyden önce bir kişilik eğitimi gerektirir. Bireyin kendisine ilişkin duygusal ve düşünsel farkındalık kazanması, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi, iletişim becerile-

rini edinmesi iyi bir anne-baba olmanın ön koşullarıdır. Takıntıları (obsesif) olan ya da mükemmelliyetçi bir annenin/babanın çocuğunun hayatını zindana çevirmesiz kaçınılmazdır (Friel & Friel, 1988:80). Çocuklarıyla ilgili bir sorun yaşadıklarında çoğu anne-baba sorunun kaynağını kendi dışında arama eğilimindedir. (Yavuzer, 1988a). Sorunun kaynağı anneye göre baba, babaya göre anne, yine anne ya da babaya göre yeni doğan kardeş, büyükanne, büyükbaba, televizyon, kötü arkadaşlar ya da çocuğun yeni başladığı okulu olabilir. Sonuçta anne ve babayı sorumluluktan kurtaracak bir günah keçisi mutlaka bulunur. Zira anne ya da baba çocuklarının mutlaka iyiliğini düşünmektedir ve yaptıkları herşey iyi niyet unsuru taşıdığı için doğrudur. Baba geç saatlere kadar çalıştığı ve çocuğunun ihtiyaçlarını temin ettiği içindir ki çocuğuyla (yarım saat de olsa) ilgilenememektedir; anne sürekli olarak ilgili bir annedir, o kadar ilgilidir ki sırf çocuğu yorulmasın diye çocuğunun sorumluluk sınırları içinde bulunan her şeyi yapmakta, onun için saçını süpürge etmektedir.

Pek az anne-babanın her ikisinin de birlikte sorumluluğu üstlendiği görülür. "Evet bunun sorumlusu biziz. Bizden kaynaklanan hatalar ve kalıplaşmış alışkanlıklarımız buna neden oluyor" gibi çocuklarının olumlu olduğu kadar olumsuz davranışlarının eğitimsel sorumluluğunu üstelenen; kendi tutum ve davranışlarını gözden geçiren; birbirleriyle görüş birliği içinde, tutarlı davra-

Bireyin kendisine ilişkin duygusal ve düşünsel farkındalık kazanması, güçlü ve zayıf yönlerini ilmesi, iletişim becerilerini edinmesi yi bir anne-baba olmanın ön koşullarıdır.

nıp davranmadıkların irdeleyen anne-babaların (Yavuzer, 1988b) çocukları oldukça şanslı çocuklardır. "Ben televizyonu kapatıp kitap okuma iradesine sahip değilsem çocuğumdan da aynı şeyi beklemeye hakkım yok. Sigarayı bırakma iradesine sahip değilken çocuğumun sigara içmesini ne ölçüde engelleyebilirim? Onun duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sırf kendi işime gelmediği için engellerken evladımın demokratik bir karaktere sahip olmasını nasıl bekleyebilirim? Okula giderken unuttuğu defterini sırf öğretmeninden azar işitmesin diye okula bile götürürken ona sorumluluk duygusunu nasıl kazandırabilirim? Annelik ve babalık siperleri arkasında ona bağırırken ve ona vururken bana saygılı davranmasını nasıl bekleyebilirim?" gibi kendi zaaflarından ve geçmişe, kendi eğitimlerine dayanan irade eksikliklerinden kaynaklanan eğitim hatalarının farkına varan, savunmasız kendini kabul eden ve "Ben kendimi nasıl olumlu yönde değiştirebilirim, kendime, eşime ve çocuğuma nasıl faydalı ve yardımcı olabilirim?" diye düşünen ve bu konuda araştırmaya girişen ve yardım arayan anne-baba şanslıdır ve doğru yoldadır (Gordon, 1996). Anne-babalar için eğitim grupları (Bkz. Gordon, 1996, Etkili Anababa Eğitimi), yaşantı grupları, gestalt ve psikodrama grupları, anne-babalar ve anne-baba olmayı düşünen bireylerin kendilerini tanımları ve olumlu yönde değişimleri için eşsiz fırsatlar sunan gruplardır.

sine sahip değilken çocuğumun sigara içmesini ne ölçüde engelleyebilirim? Onun duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sırf kendi işime gelmediği için engellerken evladımın demokratik bir karaktere sahip olmasını nasıl bekleyebilirim? Okula giderken unuttuğu defterini sırf öğretmeninden azar işitmesin diye okula bile götürürken ona sorumluluk duygusunu nasıl kazandırabilirim? Annelik ve babalık siperleri arkasında ona bağırırken ve ona vururken bana saygılı davranmasını nasıl bekleyebilirim?" gibi kendi zaaflarından ve geçmişe, kendi eğitimlerine dayanan irade eksikliklerinden kaynaklanan eğitim hatalarının farkına varan, savunmasız kendini kabul eden ve "Ben kendimi nasıl olumlu yönde değiştirebilirim, kendime, eşime ve çocuğuma nasıl faydalı ve yardımcı olabilirim?" diye düşünen ve bu konuda araştırmaya girişen ve yardım arayan anne-baba şanslıdır ve doğru yoldadır (Gordon, 1996). Anne-babalar için eğitim grupları (Bkz. Gordon, 1996, Etkili Anababa Eğitimi), yaşantı grupları, gestalt ve psikodrama grupları, anne-babalar ve anne-baba olmayı düşünen bireylerin kendilerini tanımları ve olumlu yönde değişimleri için eşsiz fırsatlar sunan gruplardır.

2. Anne babanın yeterince çocuklarını tanımaması :

Anne-babaların çocuklarının eğitiminde yaşadıkları sorunların nedenle-

rinden ikincisi de çocuklarını yeterince tanımamalarıdır. Dünyaya gelen her insan gelmiş geçmiş tüm insanlardan ve (varsa) ikizinden bile farklıdır. Tektir, biriciktir, eşsizdir. Bu açıdan her ne kadar kendi genetik yapılarından meydana gelmiş bile olsa çocuklar anne ve babalarından farklıdır (Yavuzer, 1988b). Her ne kadar kendileri 30-40 yıl önceki çocuktur, ne de bugün 30-40 yıl öncekidir. Aynı zamanda diğer çocuklar da kendi çocukları için ne gelişimsel anlamda ne de başarı anlamında bir "ölçü" modeli değildir ve olmamalıdır da.

Çocuğunun bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını bilen, tanıyan ve bunları kendi kendine doyurması için çocuğuna rehberlik eden bir anne-baba çocuğuna en değerli mirası bırakmaktadır (Baltaş, 1990). Zira şanslı bir insan, kendi ayakları üzerinde durabilen, kendi sınırlarını bilen, sorumluluk üstlenen, kısacası "birey" olabilen insandır. Bir anne, babanın bunu sağlayabilmesi, çocuğuna bir anne-baba olduğu kadar bir arkadaş olmasıyla mümkündür. Onu koşulsuz sevmesi, koşulsuz "o" olduğu için değer vermesi, temel özgürlüklerine saygı göstermesi (Cüceloğlu, 1992) ve onunla nitelikli süreler geçirmesiyle mümkündür. Her ne olursa olsun, bir işe, bir çiçeğe, bir yemeğe ve de en önemlisi bir insana zaman ayırmadan, duygusal ve düşünsel yatırım yapmadan istediğimiz sonuca ulaşmamız zor bir olasılıktır. Bir birey olarak çocuk, sadece bir ailenin değil,

Çocuklar bizim isteğimiz gibi bizim onları yetiştirdiğimiz gibi yetişmez, bizim onları yetiştirdiğimiz şekilde yetişirler.

bir ülkenin ve dünyanın geleceğidir. Eğer anne ve babalar çocuklarına bu gözle bakarlarsa ve çocuklarının sadece maddi değil zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi için de gayret gösterirlerse başarılı olmaları beklenen bir sonuç olacaktır.

3. Anne babanın bilgi eksikliği:

Aslında bu neden günümüzde geçerliliğini yitirmek üzeredir. Çünkü çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında hemen hemen tüm anne-babaların anlayabileceği tarzda yazılmış kaynak eserler olduğu gibi danışabilecek uzmanların da sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Fakat çocuk eğitimi konusunda mükemmel derecede bilgi sahibi olmak ve hatta bir uzman bile olmak yeterli değildir. Zira bilmek farklı, farkındalık farklı, iradi bir şekilde yaşantıya geçirmek ise çok daha farklıdır. Bunu dördüncü neden olan "anne babanın farkındalık ve değişme (gelişme) gayretindeki eksiklik" başlığı altında bir örnekle inceleyelim.

4. Anne babanın farkındalık ve değişme (gelişme) gayretindeki eksiklik :

Bu neden "anne babanın yeterince kendini tanımaması" başlığı altında kısmen incelenmiştir. Çocuk eğitiminde önemli bir yeri olduğu için tekrar burada ayrı olarak farklı bir örnekle ele alınmıştır. Farkındalık eksikliği ve değişme (gelişme) gayretindeki eksiklik ilk üç nedenle doğrudan ilintili bir özellik göstermektedir ve ilk üç nedenin bir sentezi gibi de düşünülebilir. Şöyleki bir anne/babanın kendisini ve çocuğunu tanıması için kendisine ve çocuğuna ilişkin bilgi sahibi olması ve farkındalık kazanması gerekmektedir. Kişi farkındalık kazandıktan sonra eğitimsel anlamda yanlış olan davranışını değiştirmek yerine savunma mekanizmalarıyla değiş-

me karşı koyabilir ya da tam tersine iç huzuru ve çocuğunun eğitimi için zor olanı seçip değişmeye çalışabilir. Örneğin bir baba başkasının arkasından kötü amaçlı konuşmasının erdemli bir davranış olmadığını bilip çocuğuna bunun yanlış olduğunu öğretebilir, bu baba daha sonra kendisi farkında olmadan çocuğunun yanında bir başkasını çekiştirirken yaptığı yanlışın farkına varıp pişman da olabilir, bunun kendisinin bir zaafı olduğunu kabul etmek yerine savunmaya geçerek değişmek için herhangi bir çaba göstermeyebilir, ya da bu bilgi ve farkındalıktan sonra kendi iç barışını korumak için bu davranışı gerçekçi bir şekilde

adım adım azaltıp ortadan kaldırmak amacıyla bireysel gayretiyle ya da bir yaşantı grubuyla çalışmaya başlayabilir. İşte bizim beklediğimiz de budur: bilgi, farkındalık ve gelişme gayreti.

Sonuç olarak çocuklar bizim istediğimiz gibi yetişmez, bizim onları yetiştirdiğimiz gibi yetişmez, bizim onları yetiştirdiğimiz şekilde yetişirler. Bu yetiştirme biçimi de anne-baba olarak bizim çocuğa ve insana bakış açımızdan, alışkanlıklarımızdan, zaaflarımızdan, davranışlarımızdan, kısacası olumlu ve olumsuz yönleriyle tüm kişiliğimizden kaynaklanır. Farkındalık kazanan ve gelişme gayretinde olan anne-babaların artması dileğiyle.

Eğitimde Çoklu Ortam ve Değişik Formlarda Bilgi Sunumu

Dr. Yavuz Akpınar

Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Bilgi teknolojisi klasik sınıf ortamlarında değişme yaratmıştır. Bilginin farklı formlarda sunulabilmesi olanağı öğrenmede yeni çığırılar açmıştır.

Bilgisayar destekli eğitimin temel özelliklerinden biri olan bilginin farklı formlarda sunulup işlenilebilmesi, çoklu ortam olanaklarıyla çok daha etkili ve kolay olarak yapılabilmektedir. Metin, ses, resim ve hareketli resimlerle (film) aynı bilgi örüntüsünün değişik formlarda sunulabilmesi, kavramsal ve işlemsel bilgi setlerinin *anlamlı* olarak öğrenilmesine ve ilgili konuda problem çözme becerile-

rinin geliştirilmesine yardımcı olabildiğinden, bu potansiyel eğitsel yazılımlarda işlenmektedir. Ancak bilinen diğer bir konu da yazılımlara fantazi özelliği getirdiği ve albenisi olduğu için bu olanakların yazılım geliştiriciler tarafından popüler olarak kullanılması alışkanlığıdır. Eğitim alanındaki geniş yazılım pazarında talebin oldukça fazla olması ve özellikle HyperCard TM (Apple'da), ToolBookTM, MacromediaTM ve Visual BasicTM (PC'de) gibi obje tabanlı ve görsel programlama ortamlarının yaygınlaşmasıyla, hemen her yazılım firması bu alana girmeye çalışmaktadır. Her ne kadar ciddi bir olgu olsada hemen herkes eğitsel yazılım yazmaya girişmektedir! Fakat araştırmalar göstermektedir ki her bilgisayar destekli eğitim yazılımıyla öğrenmeyi kolaylaştıramamaktayız.

Yazılımların hızla geliştirilebileceğini düşündüğümüz ve aslında sistematik yaklaşıldığında da öyle olan multimedya geliştirme ortamları, geometrik şekil, çiz-

gi, renk, desen ve ses paletleriyle, binlerce ikondan oluşan ikon kütüphaneleriyle, çok değişik buton oluşturma olanaklarıyla ve metin alanlarıyla (field) program tasarımlarını ve görsel arabirim oluşturma işlerimizi kolaylaştırıyor. Ayrıca öğretilecek konu gerektirir veya tasarımcı entegre edebilirse hareketli resimler de programlara yeni bir boyut getirmektedir. Tüm bu olanaklar kullanılırken öncelikle olanaklar var diye sunacağımız materyali aynı anda birden fazla sunum formunda sunmamaya çalışmalıyız. Bunu yapmamız gerektiğinde bile önce adım adım, bilgiyi yalın şekilde göstererek, basitten karmaşığa (tekli formdan çoklu forma) yaklaşımı içinde farklı sunum çeşitlerini aynı anda kullanabiliriz. Programın baştan sona kadar öğrencinin dikkatini çekmesini ancak böyle sağlayabiliriz. Öğrencinin dikkatini çekmek elbette tek başına yeterli değildir. Öğrenciye konuyla ilgili gerçekçi resimler, bu resim ve grafiklerin (eğer gerekliyse oluşturulması da dahil olmak üzere) anlaşılması amacıyla verilebilecek açıklamalarla ilişkilendirilmesini sağlamak için yeterli inceleme fırsatı verilmeli ve hatta bu işlem sunulan resimlerin parçalara ayrılıp tekrar bütünleştirilebilmesi gibi şekillerde manipülasyon özellikleriyle öğrenciye kontrol vererek, onun etkinliği cesaretlendirilmelidir. Bununla birlikte tasarımı yapılan ikonlar ve resimler bir şekilde konu özelliklerini taşımali veya paylaşmalıdır. Ayrıca öğrencinin informal deneyimleri ve daha önce edindiği bilgilerde göz önüne alınarak nesne dizaynı yapılmalıdır.

Örneğin aritmetik ile ilgili bir yazılımda bir alışveriş durumu oluşturulup, o gerçek durumda bireyin davranışları simule edilerek öğrencinin o davranışları etkinlik olarak yerine getirmesi istendiğinde ek-

ran nesneleri alınıp satılan ve değerleriyle toplama çıkarma gibi işlemler yapılabilir. Bu nesnelerin manipülasyon biçimi de gerçek hayata kine benzer olmalıdır ki öğrenci anlam ve işlemleri etkili olarak kavrayıp formal- leştirebilsin. Soyut içerikler olarak bilinen ders konuları da öncelikle o muhtevaların somut kullanım ve varoluşlarına indirgenerek verilmelidir. Örneğin İntegral konusundaki işlemler işlenirken, bir hız-zaman grafik eğrisinin altında kalan bölümün bize katedilen mesafeyi verdiği ve bunun da integral işlemiyle yapılabileceği gösterilerek, konunun önemi, somutlaştırılabilirdiği ve işlemin kullanışlılığı vurgulanabilir. Ayrıca öğrenci motivasyonunu artırmak ve ona içerik üzerinde kontrol hissi vermek amacıyla da animasyonu yapılan bir araçtaki hız ve zaman değişkenlerinin kontrolü verilebilir. Böylece günlük hayattaki informal bilgi ve daha önce edinilmiş bilgiler bütünleştirilerek öğrenilmekte olan yeni örüntünün anlaşılması sağlanabilir. Animasyon, ses ve metin gibi tüm bilgi temsil biçimleri sadece gerektiği yerde kullanılmalı, integral örneğinde ses özelliğini sadece animasyonda ve öğrenciye bilgi ve dönüt verirken kullanabilirken, buna karşın bir dil eğitiminde seslendirme çok daha kritik olduğundan sözel ifade biçimi olarak daha yoğun kullanabiliriz.

Multimedya olanaklarıyla zenginleştirilen sunumlarda öğrenci algılamasının

Multimedya olanaklarıyla zenginleştirilen sunumlarda öğrenci algılamasının dikkatlice işlenmesi ve işe koşulması gerekmektedir.

dikkatlice işlenmesi ve işe koşulması gerekmektedir. İnsanlar ancak algılayıp yorumlayabildikleri obje ve olgularla yakından ilgilenirler. Bu bağlamda değişik görsel ve işitsel malzemeler algısal ve bilişsel olmak üzere iki şekilde insanları meraklandırmaktadır. Birey bilgisayar ekranında gördüğü resimlerin ve animasyonların sadece renkleriyle değil, şekil, yapı ve çalışma biçimi gibi diğer özellikleriyle de ilgilenebilmelidir. Bunu da görsel malzemedeki bazı ayrıntıları sonraya saklayarak ve malzemeyi öğrencide merak uyandıracak şekilde dizayn ederek sağlayabiliriz. Algısal merak uyandırmak için ayrıca sunduğumuz görsel malzemeyi eğer uygunsa seslendirebilmeliyiz. Fakat yazılım bu sunumlarla kalmamalı, öğrencinin varolan bilgi dağarcığını genişletebilecek, eksiklerini giderebilecek ve varsa yanlış kavramlaştırmaları giderebilecek görünüm ve güçte olmalıdır. Örneğin, iletişimde kullanılmakta olan mevcut tellerin yanısıra fiber-optik tekniğinin ses ile birlikte görüntü iletiminde kullanılabildiği ve daha iyi sonuçlar verdiği konusu, etkin şema ve örneklerle öğrenciler için bilişsel ve algısal merak uyandırabilecek bir olgu olarak ilgili konu alanında kullanılabilir.

Değişik şekilde dönüt verme, çoklu ortam yazılımlarında doğal ve yapay olmak üzere iki şekilde verilebilir. Konular simülasyon ve diğer hareketli şekillerde işlenebileceğinden, sunulan bir olguda veya durumda, yazılımın sunduğuna(uyarıcı) karşın öğrencinin etkinliği sonucu bu olguda veya durumda olabilecek değişimlerin gösterilmesi eğer dönüt olgunun doğal bir parçası olarak veriliyorsa bu doğal dönüştür. Fakat öğrenci

yazılı etkileşiminde, olgu ve durumlarda olacak değişimler veya etkinlikler öğrenciye olgunun doğal bir parçası olarak değil, yazılı,sözlü (uyarı) mesaj olarak verilirse bu da yapay dönüştür. Obje tabanlı sistemler değişik buton özellikleriyle (ikon değiştirme veya hareket ettirme gibi), ikonik gösterimlerle, metin ve ses gruplarını düzenlice kontrol edilebilir objeler içine koyarak tüm etkinliklerin doğal duruma entegre edilerek, objelerin manipülasyonuna izin vermektedir. Bu da doğal dönüt vermeyi mümkün kılmaktadır. Ayrıca bu tip olanakların kullanımı öğrenci motivasyonunu da artırabilmektedir. Böylelikle öğrenci için anlamlı fırsatlar olan doğrudan manipüle edilebilir etkileşimli arabirimler ve yazılım olanakları, öğrenci tarafından doğal bir etkileşim örüntüsü içerisinde kullanıldığından, öğrenci etkinliği ders içerisinde süreklilik arzedecektir.

Oluşturulacak çoklu ortam yazılımının pedagojik ilkeleri göz önüne alınmasına dikkat edilmelidir. Öncelikle öğretilecek konunun nasıl daha kolay öğrenilebileceğine karar vermeliyiz. Obje tabanlı geliştirme ortamlarında (eğitsel) ekran objeleri hazırlamak ve bunları doğal dile yakın olan programlama (scripts) dilleriyle çalışır hale getirmek hızlı ve eğlendirici olabilir. Ancak kritik öneme sahip olan ve dikkat edilmesi gereken olgu; etkinleştirilecek objelerin ve onların vurguladığı bilgi örüntülerinin kolayca kazanılıp kazanılmadığıdır. Bütün mesele budur ve çözümü bu işe daha profesyonel ve sistematik yaklaşım gerektirir.

Oluşturulacak çoklu ortam yazılımının pedagojik ilkeleri göz önüne alınmasına dikkat edilmelidir.

Toplam Kalite Yönetimi Anlayışının Eğitim Kurumları İçin Yorumlanması

Yrd. Doç. Dr. İrfan Erdoğan

*İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
Öğretim Üyesi*

Eğitim kurumları, neredeyse sanayi devrimi sonrası oluşan kuruluş yapılarını büyük ölçüde korumaktadırlar.

Eğitim ve öğretimin geliştirilmesi için değişik çabalar harcanmaktadır. Örneğin, eğitim programları, okulların araç-gereç donanımı geliştirilmekte, öğretmenlere yeni bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır. Ayrıca, eğitim ve öğretimin geliştirilmesi için ayrılan kaynaklar da zaman zaman arttırılmaktadır.

Ancak eğitimin geliştirilmesi adına eğitimin nasıl yönetilmesi gerektiği üzerinde çok fazla durulmamaktadır. Sonuç olarak eğitim kurumları yönetsel açıdan neredeyse sanayi devrimi sonrası oluşan kuruluş yapılarını büyük ölçüde korumaktadırlar.

Bu nedenle eğitimin geliştirilmesi bir yönetim sorunu olarak görülmeli ve eğitim kurumlarının işleyiş biçimi açısından diğer kurumlarla olan benzerliği dikkate alınarak yönetimbiliminde oluşan gelişmeler doğrultusunda yeni modellere başvurulmalıdır.

Toplam Kalite Yönetimi eğitim ve

öğretimi geliştirme adına başvurulabilecek bir yönetim anlayışı olabilir. Ancak, TKY, eğitim dışı kurumlardaki işleyişlerin gözönünde bulundurulması sonucu geliştirilen ilkelere dayanmaktadır. Bu nedenle TKY anlayışının eğitim kurumları için uygulanmasına yönelik olarak yorumlanması gerekir. Aksi takdirde TKY, eğitim ve öğretim etkinliklerine özgü olarak ele alınıp yorumlanmaz ise bir etiket olmaktan öteye gidemez. Nitekim TKY'nin eğitim kurumları için özel olarak yorumlanamaması ve uyarlanamaması nedeniyle bir çok kurumda etkili bir şekilde uygulanamadığı gözlenmektedir. Buna neden olan etkenlerin başında ise eğitim ve öğretim hakkında yeterli bilgisi olmayan profesyonellerin bu anlayışı eğitim kurumlarına uygulamaya çalışmaları ve Toplam Kalite Yönetimi anlayışının eğitimde uygulanması ile ilgili yapılan yayın çalışmalarının yetersiz olması gelir.

Bu yazının temel amacı TKY anlayışının eğitim kurumlarının yönetilmesi için yorumlanmasının yapılmasına katkı sağlamaktır. Ancak öncelikle TKY'nin ne olduğundan kısaca bahsetmek gerekir.

Toplam Kalite Yönetimi Nedir ?

TKY, düşünce olarak 1940'larda ABD'de doğduğu halde II. Dünya Savaşı'ndan sonra Japonya'da uygulanmış ve 1980'li yıllardan sonra da tekrar ABD'de kabul görmüş bir anlayıştır.

Bu anlayışın en temel özelliklerinden biri kalite kavramına yeni bir bakış açısı getirmesidir.

Buna göre kalitenin ölçülebilir olması gerekmektedir.

Kalitenin belirleyicisi müşterinin ihtiyaç ve beklentileri olmalıdır.

Kalite, iyinin de iyisi anlayışı doğrultusunda sürekli başarı demektir.

Kalite, ürünün üretilmesinden sonra kontrolüne değil üretilirken hatasız üretilmesine dayanmalıdır. Bu çerçevede kalitede bir eksikliğin bulunması değil eksiksiz üretim söz konusu olmalıdır.

Kalite, bir kurumda belirli kişilerin değil herkesin düşünmesi ve çaba sarfetmesi gereken bir unsur olmalıdır.

TKY anlayışının diğer ilkelerini de şu şekilde özetleyebiliriz.

Kurumun amaçları süreklilik içinde olmalıdır.

Kurumda denetim bağımlılığına

son verilmeli.

Ürünün kalitesinin sağlanması üretimin sadece belirli süreçlerinde değil, ham maddenin seçilmesinden son ürünün elde edilmesine kadar daha kapsamlı bir süreçte mümkün olabilir.

Üretim sistemi sürekli gelişmelidir.

Kurumda mesleki eğitime önem verilmeli ve herkesin kendi kendini yetiştirmesi için müsait bir ortam sağlanmalıdır.

Kurumda bölümler veya birimler arasında bulunan bariyerler kaldırılmalıdır.

Slogan düzeyindeki hedeflere yer verilmemeli, ortaya konan hedeflerin nasıl gerçekleştirileceği de gösterilmeli.

Sayısal kotolara dayalı hedeflerden kaçınılmalıdır. Sayısal hedefler bireyi, potansiyelinin altında veya üstünde bir performans gerçekleştirmeye zorlar. Oysa birey gösterilen hedefin yukarısına çıkabilir.

Bütün bunların gerçekleşmesi için kurum sürekli değişecek şekilde bir örgütsel yapıya sahip olmalıdır. Yani kurumun üst yönetimi yeniliği sürekli olarak teşvik etmelidir. Böylece bir örgütün yeni bir şeyi denemesi kolaylaşır.

Toplam Kalite Yönetimi Eğitimde Uygulanırsa

TKY'nin getirdiği yaklaşımlar önce Japonya'da ve son yıllarda da ABD'deki kamu ve özel kurumlarının yönetilmesinde yaygın olarak benimsenmektedir. Eğitimdeki sorunların da bir çoğunun TKY anlayışı çerçevesinde çözülmesi mümkündür. Bu anlayışın eğitim kurumlarındaki işleyişle nasıl bağdaştırılabileceğini ve TKY'ne göre eğitim ve öğretimde nelerin yapılması gerektiğini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

1. Eğitim ve öğretimde başarı etkili bir şekilde ölçülmemektedir. Eğitim ve öğretimde başarı, sınavlarda alınan başarı ve mezun sayısı gibi

Kalite, iyinin de iyisi anlayışı doğrultusunda sürekli başarı demektir.

dar ölçeklere dayalı olarak değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Okullarda belli bir puanın altında kalanların başarısız, üstünde kalanların ise başarılı olarak nitelendiğini görüyoruz. Oysa temel alınan kriterler gelişti-

rilmiş olsa başarısız olarak sınıflananlarda bile belirli üstünlükleri keşfetmek mümkün olabilir. Bu olmayınca belirli bir değerin altında kalan bireylerin varolan potansiyelleri dar bir kalıplamayla adeta heba ediliyor.

Bireylerin sahip oldukları potansiyellerinin köreltilmeden geliştirilmesi için herkesin başarılı yönlerinin ortaya konabileceği bir değerlendirme sisteminin geliştirilmesi gerekir.

2. Eğitim ve öğretimde niteliğin yani gelişmelerin belirli bir süreklilik içinde ölçülmemesi de önemli bir sorundur. Eğitim sisteminde bir dersin başarıp başarılmadığından, üniversitede okuma düzeyine sahip olup olunmadığına kadar birçok durum bir kaç saatlik kısa sınavlarla değerlendirilmeye çalışılmaktadır. Oysa çevrede ve insan doğasında olup biten hızlı değişimler belirli anlarda yapılan değerlendirme yargılarının uzun dönem geçerli olmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle eğitim ve öğretimdeki başarının yani niteliğin sadece belirli anlara sıkıştırılarak değil belirli bir süreç içine yayılarak ölçülmesi gerekir.

3. Eğitim sisteminde öğrenilecek konu-

lar, yaşlara ve sınıflara göre sınırlandırılmaktadır. Bu tabiki bireysel gelişmenin doğasına aykırı bir uygulamadır. Çünkü eğitim ve öğretimi aşırı şekilde sınıflayarak bireyler dar kalıplar içine hapsedilmiş olur.

Bu nedenle nitelik ve başarı belirli bir düzeye ulaş-

maya değil iyinin iyisi olmaya yani sınırsız gelişmeye endekslenmiş olarak gerçekleştirilmeye çalışılmalıdır. Yani bireylerin öğrenme kapasiteleri belirli sınırlar içine hapsedilmemelidir. Belirli olgunluğa belirli sınıflara gelene kadar beklenmesinin gerekliliğini kabul eden anlayışın yerine bireylerin bulunduğu kademede bile bir ileriki kademedekileri geçebileceği benimsenmeli ve eğitim ortamları buna göre düzenlenmelidir.

4. Eğitim ve öğretimde yeni bir uygulamaya gidildiği zaman bunun başarılı olup olmadığının genellikle beklendiğini ve elde edilen sonuçlardan hareketle yeni bir yola başvurulduğunu görüyoruz. Yani uygulamalarda yaşanan sorunlar, tek-

Eğitim ve öğretimdeki başarının yani niteliğin sadece belirli anlara sıkıştırılarak değil belirli bir süreç içine yayılarak ölçülmesi gerekir.

Eğitimde ürünün elde edilmesinde öğretmenin yanında, memuru, hizmetlisi ve ebeveyni ile topyekün bir çaba sağlanmalıdır.

rar sıfırdan başlayarak çözülmeye başlanmaktadır. Bu ise her açıdan belirli bir zaman ve enerji kaybına yolaçabilir. Oysa sorunlar "göç yolunda düzelir" sözünü doğrularcasına süreç içerisinde de çözülebilir.

Bu durumda eğitim ve öğretimdeki işleyişlerde zamanın ve enerjinin boşa gitmemesi ve eğitimde başvuru yeni uygulamalardan daha iyi faydalanabilmek için bir başarısızlık veya başarının beklenip ondan sonra yeni tedbirler almanın yerine işleyiş anında kalitenin geliştirilmesine yani hatanın düzeltilmesine çalışılmalıdır.

5. Eğitimin amaçlarının değişen zamana göre işlevsel kalabilmesi de önemli bir sorundur. Türk toplumu sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlardaki değişimi genellikle hızlı yaşamaktadır. Ancak eğitimin amaçlarındaki yenileşme aynı ölçüde hızlı olmamaktadır. Nitekim Türk eğitim sistemine yön veren felsefi temellerin hep aynı kaldığını görüyoruz. Eğitim sisteminin değişen koşullar çerçevesinde yeni bilgi, beceri ve değerleri üretmedeki geçikmesinde felsefi temellerin ve amaçların genellikle sabit kalmasının önemli rolü vardır. Dolayısıyla eğitimde temel alınan ilke ve amaçların sürekli olarak işlevsel kalacak şekilde geliştirilmesi gerekir.

6. Eğitimdeki verimsizliğe yolaçan bir başka etken de her şeyin yukarıdan aşağıya merkeziyetçi bir yapı içerisinde sıkı bir şekilde denetime

ve teftişe bağlı olmasıdır. Yukarıdan aşağıya teftişin, yapılan eğitim öğretim etkinliklerinde baskın olması doğal olarak uygulayıcıları yeni birşeyleri denemeden alıkoymaktadır. Bu da eğitimcileri ve eğitim uygulamalarını kendiliğinden klasikleştirmektedir. Oysa eğitimciler yeniyi rahat bir şekilde deneyebilmeli, yani bir kalıba uymanın dışında kendi özgün çizgilerini yakalayabilmelidir. Bunun gerçekleşmesi için denetleme ve teftiş uygulamalarının esnekleştirilmesi gerekir. Bunun için öncelikli olarak eğitim sisteminin yönetsel açıdan adem-i merkezileştirilmesi gerekir.

Eğitim ve öğretimin sadece öğretmen ve öğrenci ilişkileri ile sınırlı bir alanda gerçekleşmesi de bir başka önemli sorundur. Eğitim ve öğretimin gerçekleştiği alanın bu denli sınırlı olması eğitim ve öğretimin zenginleşmesini engellemektedir. Dolayısıyla bireyin eğitilmesi sürecinin gerçekleştiği alanın öğretmen-öğrenci ekseninden daha kapsamlı bir alana taşınması gerekir ki bu da eğitim ve öğretim için sağlanan girdileri arttırır. Böylece öğretmenin dışında, okulda yer alan diğer birimler de eğitim ve öğretimden beklenen ürünleri elde etmede belirli sorumluluklara sahip olmalıdır. Yani, eğitimde ürünün elde edilmesinde öğretmenin yanında, memuru, hizmetlisi ve ebeveyni ile topyekün bir çaba sağlanmalıdır.

8. Eğitim dışı kurumlarda ürünlerin elde edilmesindeki süreç, zaman içerisinde değişirken eğitimdeki ürünlerin elde edilmesindeki, yani bir öğrencinin yetiştirilmesindeki süreçte çok fazla bir değişiklik olmamaktadır. Eğitim dışı kurumlarda olduğu gibi eğitim ve öğretimde ürünün elde ediliş biçimi değişmelidir. Bu durumda eğitim ve öğre-

tim sisteminde bilgi, beceri ve tavırların kazandırılmasında izlenen yol da zamana göre değişmelidir. Bu şekilde eğitim ve öğretimde zaman içinde klasikleşen ve işlevsizleşen belirli yöntemler cesaretle terkedilebilmeli ve yeni yöntemlere başvurulabilmeli.

9. Eğitim kurumlarında öğretmen, ataması yapıldıktan ve stajyerliği kalktıktan sonra artık sürekli "öğreten" kişi olarak algılanır. Oysa günümüzde yaşanan değişimler o kadar hızlıdır ki bir yıl önce bile öğrenen bilgiler geçersiz olabiliyor veya ortaya yeni doğru ve gerçekler çıkıyor. Dolayısıyla eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin daha önce almış oldukları eğitimin üstüne sürekli olarak yeni bilgi, beceri ve tekniklerin eklenmesi gerekir. Mesleki eğitim sadece bir kurs türü eğitimle sınırlı olmanın da ötesinde kurumun bireyin kendi kendini yetiştirmesi için müsait hale getirilmesi ile sağlanmalıdır. Bu da okulların öğretmenler için bir "öğrenen organizasyon" olması ile gerçekleşebilir.

10. Anaokulundan üniversiteye kadar eğitim kurumları, program ve alan açısından birbirinden kopuk bir şekilde yapılanmaktadır. Okullarda sunulan eğitim ve öğretimde kes-

kin sınırlar bulunmaktadır. Dersler de birbirinden kopuk bir şekilde işlenmektedir. Oysa değişik bölümler, programlar ve düzeylerde kazandırılmaya çalışılan bilgiler birbirinden o kadar farklı değildir. Bu nedenle yapay sınırlar etrafında kurulu olan eğitim ve öğretim programları arasındaki ilişkiler geliştirilmelidir. Bu amaçla eğitim ve öğretimde disiplinlerarası etkileşimlere dayalı etkinlikler yaygınlaştırılmalıdır.

11. Eğitim ve öğretimdeki bir başka sorun da hedeflerin slogan düzeyinde kalmasıdır. Bu da hedeflerin gerçekleşmesini büyük ölçüde etkilemektedir. Eğitim ve öğretimi-miz sembolik düzeyde kalmış yani gerçekleşmemiş çok sayıda hedeflerle doludur. Bu durumda slogan düzeyinde kalan hedeflerin ifade edilmesi ile yetinilmemeli, bu hedeflerin nasıl gerçekleştirileceği de ortaya konmalıdır.

12. Hedeflerin ve başarının sayısal değerlerle gösterilmesi de eğitimde çok yaygındır. Eğitimde sayısal kriterlere ve kotalara aşırı bağlı kalma bireyleri aynı olmaları ve belli düzeylere ulaşmaları için adeta kalıplamaktadır. Bu şekilde eğitim gören bireyler belirli standartlar dikkate alınarak oluşturulan eleme

sistemine göre kazanıyorlar veya kaybediyorlar. Bu durumda her birey eğitim sürecindeki anlık performanslarıyla damgalanmamalı ve sürekli gelişme fırsatları bulabilmelidir. Bu şekilde herkes değerli görülmelidir ve herkesin herşeye ulaşabilmesi üzerinde durulmalıdır.

Slogan düzeyinde kalan hedeflerin ifade edilmesi ile yetinilmemeli, bu hedeflerin nasıl gerçekleştirileceği de ortaya konmalıdır.

13. Eğitim kurumları, aşırı merkeziyetçi yapısıyla kendi kendini yenileyebilmede zorlanmaktadır. Bu nedenle eğitim kurumları toplumda oluşan değişmelere ayak uyduramamaktadır. Bu durumda değişmeyi önleyen ve yavaşlatan merkeziyetçi yapının azaltılması gerekir. Böylece eğitimde girişilecek yenilikler yukarıdan aşağıya izin ve direktiflerin verilmesine dayalı olarak değil de çevresel koşulları gözönünde bulunduran stratejik yönetim anlayışı çerçevesinde yönetilir ve başarılı olur.

Sonuç

Eğitim sistemi yaşadığı sorunlarla önemli bir çıkmazın içine girmektedir. Eğitimdeki sorunlara on, onbeş yıl öncesi için etkili olabilecek çözümlerle yaklaşmak doğru değildir. Bu yüzden 21. yy'a girerken eğitimdeki sorunlara yeni bir bakış açısı ile yaklaşmamız gerekmektedir. TKY'ni, eğitim sistemini değişmelere cevap verebilecek şekilde geliştirebilmek için başvurulması gereken bir paradigma olarak görebiliriz. Nitekim TKY'ni oluşturan bütün ilkeler eğitimde problem yaşanan alanlarla ilgilidir. Bu doğrultuda TKY'nin nitelik ve etkili bir üretimin gerçekleşmesi için sunduğu bütün yaklaşımlar eğitimde varolan sorunların çözümü için yeni perspektifler sağlamaktadır. TKY, birbiriyle son derece tutarlı ve ilişkili olan ilkelerden oluşan bir felsefeye dayanmaktadır. Benimsendiği bir sistemde ya da kurumda sadece belirli sorunlara çözüm getirmekle kalmaz. Bilakis, kurumu her açıdan geliştirmeye yönelik perspektifler sunar. Ayrıca benimsenmesi halinde önemli bir maliyeti de söz konusu değildir. Bu yüzden, TKY, eğitim ve öğretimin niteliğinin artırılması için temel alınması gereken bir anlayış olarak kabul edilmelidir.

ÇAĞDAŞ EĞİTİM SİSTEMLERİ

İrfan Erdoğan

Sistem Yayıncılık tarafından ikinci baskısı yayınlanan bu eserde (1. bs. İstanbul, 1995) öncelikle Karşılaştırmalı Eğitim alanının tanımı, amaçları, yararları, tarihçesi ve yöntemleri gibi konulara yer verilmektedir. Eserde ayrıca A.B.D., dağılan S.S.C.B., İngiltere, Fransa, Japonya ve Türkiye'nin eğitim sistemleri incelenmektedir.

Bu eser, yukarıda adı geçen gelişmiş ülkelerin eğitim deneyimlerini irdeleyerek sunduğu bakış açıları ile bu ülkelerin Türkiye açısından daha iyi tanınması için duyulan ihtiyaca cevap verebilir. Bunun dışında Türk eğitim sisteminde başka ülkelerin deneyimlerinden yararlanarak yapılacak yeniliklerin daha kontrollü ve temelli olabilmesine de katkılar sağlayabilir.

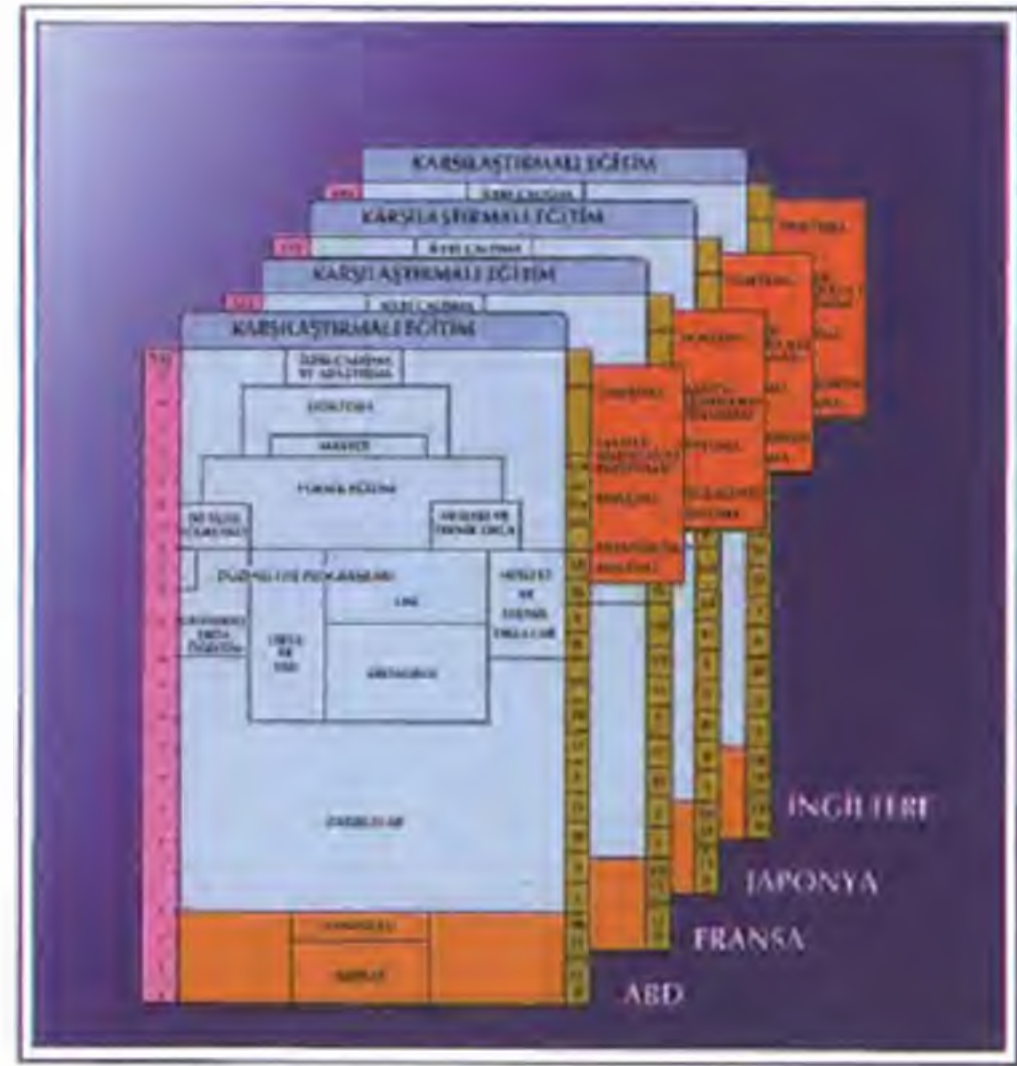
Ayrıca bu eser Türk eğitim bilimi çalışmaları içinde Karşılaştırmalı Eğitim alanının gelişmesi ve belirli bir çerçeveye oturması için de önemli katkılar sağlayabilir. Bu eserden eğitim ve öğretimin nasıl olması gerektiği sorusuyla karşılaştırmalı bir perspektif içinde ilgilenen politikacı, eğitimci, eğitim yöneticisi, kısacası eğitimle ilgilenen herkesin yararlanabileceği beklenmektedir.

SİSTEM YAYINCILIK

ÇAĞDAŞ EĞİTİM SİSTEMLERİ

İrfan Erdoğan

Kaliteyi uzaklarda aramayın!

Ülker, birbirinden değişik ürünleriyle
51 yıldır Türkiye'ye benzersiz tatlar
sunuyor. Hepimizin güvendiği
kalitesinden asla ödün vermeyerek.

Olağanüstü tadı ve kaliteyi bir arada
arayan herkes, beklediğinden daha
fazlasını hemen yanı başında
'Ülker'de buluyor.

Bugün, gerek yurtiçinde
gerek yurtdışında damak
zevkine önem verenler ağız
birliğiyle 'Ülker' diyor. Ve
Ülker bu sevgiyi, bu beğeniyi
hak ediyor. Adıyla... Tadıyla...

ÜLKER